



## **Tiesu ekspertīzes procesa moduļi**

**ILAC-G19:06/2022**

---

## Par *ILAC*

*ILAC* ir starptautiska asociācija laboratoriju, inspicēšanas institūciju, prasmes pārbaudes organizētāju un references materiālu ražotāju akreditācijas jomā, un tās dalībnieki ir akreditācijas iestādes un ieinteresētās organizācijas visā pasaulē.

Tā ir pārstāvošā organizācija, kas nodarbojas ar:

- akreditācijas prakses un procedūru izstrādi;
- akreditācijas kā tirdzniecības atvieglošanas rīka veicināšanu;
- vietējā un valsts līmeņa pakalpojumu sniegšanas atbalstu;
- palīdzību akreditācijas sistēmu izstrādē;
- kompetento testēšanas (tostarp medicīnas) un kalibrēšanas laboratoriju, inspicēšanas institūciju, prasmes pārbaudes organizētāju un references materiālu ražotāju atzīšanu visā pasaulē.

*ILAC* aktīvi sadarbojas ar citām attiecīgajām starptautiskajām organizācijām, lai īstenotu šos mērķus.

*ILAC* veicina tirdzniecību un atbalsta regulatorus, īstenojot pasaules mērogā akreditācijas iestāžu (AI) savstarpējas atzīšanas nolīgumu – *ILAC* nolīgumu. Dati un testēšanas rezultāti, ko izdevušas *ILAC* akreditācijas iestādes locekļu akreditētās laboratorijas un inspicēšanas institūcijas, kopā dēvētas par atbilstības novērtēšanas institūcijām (ANI), izmantojot šo nolīgumu, tiek atzīti visā pasaulē. Tāpēc tiek mazināti tehniskie tirdzniecības šķēršļi, piemēram, produktu atkārtota testēšana ikreiz, kad tie ienāk jaunā ekonomikā, lai palīdzētu īstenot brīvas tirdzniecības mērķi “vienreiz akreditēts, visur atzīts”.

Turklāt akreditācija mazina riskus uzņēmumiem un to klientiem, garantējot, ka akreditētas ANI ir kompetentas veikt darbu, ko tās uzņemas savā akreditācijas sfērā.

Turklāt regulatori plaši izmanto akreditēto iestāžu rezultātus sabiedrības labumam, sniedzot tādus pakalpojumus, kas veicina nepiesārņotu vidi, nekaitīgu pārtiku, tīru ūdeni, elektroapgādes, veselības un sociālās aprūpes pakalpojumus.

Akreditācijas iestādēm, kas ir *ILAC* locekles, un ANI, ko tās akreditē, ir jāpilda attiecīgie starptautiskie standarti un piemērojamie *ILAC* prasību dokumenti šo standartu saskaņotai īstenošanai.

Akreditācijas iestādēm, lai parakstītu *ILAC* nolīgumu, oficiāli izveidotas un atzītas reģionālās sadarbības institūcijas veic salīdzinošo novērtēšanu, izmantojot *ILAC* noteikumus un procedūras, pirms šīs akreditācijas iestādes kļūst par *ILAC* nolīguma parakstītājām.

*ILAC* tīmekļvietnē ir sniegta plaša informācija par tādām tēmām kā akreditācija, atbilstības novērtēšana, tirdzniecības veicināšana, kā arī sniegta tās locekļu kontaktinformācija. Sīkāku informāciju, kas parāda akreditēta atbilstības novērtējuma vērtību regulatoriem un sabiedriskajam sektoram, sniedzot situāciju analīzi un neatkarīgus pētījumus, var atrast arī vietnē [www.publicsectorassurance.org](http://www.publicsectorassurance.org).

---

**Plašāku informāciju var saņemt:**

***ILAC Secretariat***

*PO Box 7507*

*Silverwater NSW 2128 Australia*

Tālrunis: +61 2 9736 8374

E-pasts: [ilac@nata.com.au](mailto:ilac@nata.com.au) Tīmekļvietne: [www.ilac.org](http://www.ilac.org)



@ILAC\_Official



<https://www.youtube.com/user/IAFandILAC>

© ***ILAC*** autortiesības 2022

Pavairot *ILAC* publikācijas vai to daļas tiek mudinātas organizācijas, kas vēlas izmantot šos materiālus ar izglītību, standartizāciju, akreditāciju saistītās jomās vai citiem mērķiem, kuri attiecas uz *ILAC* kompetences jomu vai centieniem. Dokumentā, kas satur reproducēto materiālu, ir jābūt apliecinājumam, kas apstiprina *ILAC* ieguldījumu dokumenta izstrādē.

---

## SATURA RĀDĪTĀJS

|                                                                                                                             |           |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>PREAMBULA</b>                                                                                                            | <b>5</b>  |
| <b>MĒRĶIS</b>                                                                                                               | <b>5</b>  |
| <b>AUTORĪBA</b>                                                                                                             | <b>6</b>  |
| <b>1. DARBĪBAS JOMA</b>                                                                                                     | <b>6</b>  |
| <b>2. TERMINI UN DEFINĪCIJAS</b>                                                                                            | <b>7</b>  |
| <b>3. VISPĀRĪGAS VADLĪNIJAS, KAS IR KOPĪGAS VISIEM TIESU EKSPERTĪZES PROCESA DARBĪBAS MODUĻIEM</b>                          | <b>10</b> |
| 3.1. Dokumentu kontrole                                                                                                     | 10        |
| 3.2. Sūdzības                                                                                                               | 10        |
| 3.3. Kompetence                                                                                                             | 11        |
| 3.4. Papildu apsvērumi attiecībā uz personālu                                                                               | 12        |
| 3.5. Pieraksti                                                                                                              | 12        |
| 3.6. Riski un iespējas                                                                                                      | 13        |
| 3.7. Iekšējie auditi                                                                                                        | 14        |
| 3.8. Praktiskās darbības novērtēšana noziedzīga nodarījuma vietā                                                            | 15        |
| 3.9. Neatbilstoša izpēte vai testēšana                                                                                      | 15        |
| 3.10. Metodes un metožu validācija                                                                                          | 16        |
| 3.11. Vides apstākļi                                                                                                        | 18        |
| 3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība                                                                                   | 18        |
| <b>4. TIESU EKSPERTĪZES PROCESA DARBĪBAS MODUĻI</b>                                                                         | <b>20</b> |
| 4.1. Sākotnējā apspriede par noziedzīga nodarījuma vietas apmeklēšanu                                                       | 20        |
| 4.2. Sākotnējo darbību veikšana noziedzīga nodarījuma vietā                                                                 | 22        |
| 4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes stratēģijas izstrāde                                                              | 24        |
| 4.4. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes veikšana                                                                          | 26        |
| 4.5. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu novērtēšana un turpmākas izpētes vai testēšanas izvērtēšana | 29        |
| 4.6. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu interpretēšana un ziņošana                                  | 30        |
| 4.7. Izpēte un testēšana                                                                                                    | 30        |
| 4.8. Izpēšu/testu rezultātu interpretācija                                                                                  | 34        |
| 4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija                                                         | 35        |
| <b>A pielikums. Disciplīnas, kurās darbojas tiesu ekspertīzes vienības. Piemēri</b>                                         | <b>37</b> |
| <b>B pielikums. Bibliogrāfija</b>                                                                                           | <b>39</b> |
| <b>C pielikums (informatīvs). Korelācija ar ISO/IEC 17025:2017, ISO/IEC 17020:2012 un ISO 15189:2012</b>                    | <b>40</b> |
| <b>D pielikums. ISO/IEC 17025 izmantošana situācijās, kad izpētes/testi ir inspicēšanas darbības sastāvdaļa</b>             | <b>54</b> |

---

## PREAMBULA

ILAC G-19:2002 Vadlīnijas tiesu ekspertīžu laboratorijām (atceltas) tika publicētas 2002. gadā, lai “(..) sniegtu ieteikumus laboratorijām, kas veic tiesu ekspertīzes un izpēti, pamatojoties uz standarta ISO/IEC 17025 piemērošanu”. 2007. gada oktobrī *IAF* un *ILAC* Apvienotā ģenerālā asambleja nolēma, ka ir jāizstrādā vienots augstākā līmeņa dokuments, kurā aplūkots tiesu ekspertīzes process kopumā un sniegtas kopīgas vadlīnijas attiecībā gan uz ISO/IEC 17020, gan uz ISO/IEC 17025 jomās, kur pārklājas darbības, un ka šīs vadlīnijas jāizstrādā, pamatojoties uz vadlīnijām attiecībā uz ISO/IEC 17020 par noziedzīga nodarījuma vietas apskati, ko jau ir sagatavojusi Eiropas Akreditācijas kooperācija (EA) un Eiropas Tiesu ekspertīžu iestāžu asociācija (*ENFSI*) (EA-5/03, atcelts), un uz ILAC G19 par tiesu ekspertīžu laboratorijām. Dokumenta sagatavošana tika uzticēta *ILAC* Akreditācijas komitejas 10. darba grupai (*ILAC AIC WG10*).

Prasība par vienotu dokumentu, kurā aplūkots tiesu ekspertīzes process kopumā un sniegtas kopīgas vadlīnijas attiecībā gan uz ISO/IEC 17020, gan uz ISO/IEC 17025 jomās, kur pārklājas darbības, nozīmē, ka parastais formāts, kurā vadlīnijas izklāstītas “punktu pa punktam”, šajā gadījumā nav piemērotākā pieeja. Vadlīniju sniegšanu apgrūtina arī tas, ka tiesu ekspertīzes praksē netiek skaidri un konsekventi nošķirtas darbības, ko veic noziedzīga nodarījuma vietā, un darbības, ko veic tiesu ekspertīzes laboratorijā, kā arī ne vienmēr ir skaidri un konsekventi noteikts šajās darbībās iesaistītā personāla administratīvais iedalījums. Tādējādi testēšanu var veikt noziedzīga nodarījuma vietā un noziedzīga nodarījuma vietā izņemto materiālu vispārīgu izpēti var veikt tiesu ekspertīzes laboratorijā. Tāpat personāls, kas veic noziedzīga nodarījuma vietas izpēti, var būt tiesu ekspertīzes laboratorijas personāls vai arī atsevišķas administratīvās struktūrvienības personāls.

Visbeidzot, akreditācijas iestādes pēc vajadzības var dažādām tiesu ekspertīzes procesa daļām izvēlēties akreditācijas programmas, kas izstrādātas, pamatojoties uz ISO/IEC 17025 un/vai ISO/IEC 17020. Tomēr akreditācijas iestādei būtu skaidri jāapraksta, kuru standartu tā plāno izmantot konkrētām tiesu ekspertīzes procesa daļām, un jānodrošina, ka tas tiek skaidri paziņots organizācijām, kuras piesakās akreditācijai. Akreditācijas iestādēm būtu atbilstoši jāpiemēro ISO/IEC 17020 un ISO/IEC 17025, pamatojoties uz to, vai attiecīgajā tiesu ekspertīzes procesa posmā tiek vai netiek veiktas izpētes/testi.

Šajā dokumentā vajadzības un īstenības izteiksmi [angļu val. – konstrukcijas ar *shall*] lieto, ja standartos ISO/IEC 17020 un ISO/IEC 17025 ir sniegta attiecīga prasība; savukārt vajadzības izteiksmes vēlējuma paveidu [angļu val. – konstrukcijas ar *should*] lieto, lai norādītu ieteikumu, kas ir vispārpieņemta prakse tiesu ekspertīzes procesā.

## MĒRĶIS

Šā dokumenta mērķis ir sniegt vadlīnijas laboratorijām, noziedzīga nodarījuma vietas izmeklēšanas vienībām un citām institūcijām (turpmāk – tiesu ekspertīzes vienības), kas veic izpēti vai testēšanu tiesu ekspertīzes procesā, sniedzot norādījumus par ISO/IEC 17020 un ISO/IEC 17025 piemērošanu.

Atsauce uz ISO 15189 ir iekļauta C pielikumā sniegtajās korelācijas shēmās, lai palīdzētu piemērot ISO 15189 tiesu ekspertīzes kontekstā, piemēram, saistībā ar tiesu toksikoloģisko ekspertīzi, ko veic medicīnas laboratorijas, vai tiesu medicīniskām ekspertīzēm vai testēšanu, ko veic seksuālās vardarbības krīzes centros. Savukārt pārējā šā dokumenta daļa nav atjaunināta, lai atainotu minētā standarta konkrētās prasības.

---

## AUTORĪBA

Šis dokuments ir izstrādāts, konsultējoties ar *ILAC* Akreditācijas komitejas 10. darba grupu, un to publicēšanai ir apstiprinājusi *ILAC* Ģenerālā asambleja.

## 1. DARBĪBAS JOMA

Šajā dokumentā ir izklāstīti tiesu ekspertīzes procesa posmi no brīža, kad tiesu ekspertīzes vienībai tiek paziņots par incidentu, līdz rezultātu un novērojumu uzrādīšanai, kā arī aprakstītas katrā posmā veicamās darbības.

Šajā dokumentā nav noteikts, kurš starptautiskais standarts būtu jāpiemēro darbam, ko veic tiesu ekspertīzes vienība. To izvērtē atbilstības novērtēšanas institūcija (šajā gadījumā tiesu ekspertīzes vienība) un attiecīgā akreditācijas iestāde.

Izpētes/testus, kas ir noziedzīga nodarījuma vietas izmeklēšanas sastāvdaļa, veic saskaņā ar dokumentētām procedūrām, un ISO/IEC 17020 var attiekties uz šīm procedūrām, ja tiek ņemti vērā attiecīgie ISO/IEC 17025 punkti (skat. D pielikumu).

Tiesu ekspertīzes vienība var veikt vairākas darbības, attiecībā uz kurām šajā dokumentā ir sniegtas vadlīnijas. Akreditāciju piešķir, pamatojoties uz darbībām, attiecībā uz kurām tiesu ekspertīzes vienība iesniedz akreditācijas pieteikumu, un akreditācijas iestāde piemēro vadlīnijas, kas attiecas tikai uz šīm darbībām.

Darbības var ietvert dažādu priekšmetu un vielu izpēti vai testēšanu, un to veikšanai var būt nepieciešama tehniskā kompetence vairākās disciplīnās. A pielikumā ir sniegta tabula, kurā uzskaitītas dažas tiesu ekspertīzes disciplīnas, kurās darbojas tiesu ekspertīzes vienības.

Tiesu ekspertīzes materiāla izpētes vai testēšanas paņēmieni klāsts ir plašs, sākot ar vizuālu pārbaudi līdz pat sarežģītām instrumentālām procedūrām.

### Tiesu ekspertīzes process

Tiesu ekspertīzes procesā ietilpst tostarp:

- ♦ sākotnējā apspriede par noziedzīga nodarījuma vietas apmeklēšanu;
- ♦ sākotnējo darbību veikšana noziedzīga nodarījuma vietā;
- ♦ noziedzīga nodarījuma vietas izpētes stratēģijas izstrāde;
- ♦ noziedzīga nodarījuma vietas izpēte;
- ♦ noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu novērtēšana un turpmākas izpētes vai testēšanas izvērtēšana;
- ♦ noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu interpretēšana un ziņošana;
- ♦ izpēte un testēšana (tostarp atbilstoša lietas novērtēšana);
- ♦ izpētes/testu rezultātu interpretācija;
- ♦ izpētes vai testēšanas atzinuma sagatavošana, tostarp rezultātu interpretācija.

Šā dokumenta ir formāts ir veidots, balstoties uz darbībām, kas var tikt veiktas iepriekš minētajos posmos, un tajā nav noteikta darbību izpildes secība vai termiņi. Tas tika izstrādāts, lai sniegtu papildu vadlīnijas attiecībā uz konkrētām ISO/IEC 17020 un ISO/IEC 17025 iedaļām, un tajā nav atkārtoti norādītas šo standartu prasības, ja sniegtie skaidrojumi ir

---

pieejami. Tā mērķis ir sniegt interpretāciju vai skaidrojumu, un tas būtu jāskata paralēli ar attiecīgi ISO/IEC 17025 un ISO/IEC 17020.

Tiesu ekspertīzes vienībai var būt viena vadības sistēma, kas aptver visas tās veiktās darbības un visus kompetences standartus, saskaņā ar kuriem tā strādā, t. i., ISO/IEC 17020 un ISO/IEC 17025.

## **2. TERMINI UN DEFINĪCIJAS**

Daudzi tiesu ekspertīzes procesā nozīmīgi jēdzieni ir aprakstīti, izmantojot terminus, vai ir definēti tā, ka to nozīme dažādās jurisdikcijās atšķiras. Tāpēc šajā dokumentā tie ir definēti tā, lai nodrošinātu vienotu izpratni par šajā dokumentā lietoto terminu nozīmi.

### **2.1. Kompetence**

Kompetence ir pierādīta spēja izmantot zināšanas un prasmes un attiecīgā gadījumā – apliecinātas personīgās īpašības.

### **2.2. Piesārņošana**

Piesārņošana ir nevēlama vielu vai materiālu pēdu nokļūšana uz priekšmetiem vai starp priekšmetiem jebkurā tiesu ekspertīzes procesa brīdī.

### **2.3. Līgums**

Līgums var būt rakstiska vai mutiska vienošanās par tiesu ekspertīzes pakalpojumu sniegšanu.

Piezīme. Līgums ne vienmēr paredz maksu par pakalpojumu un var būt noteikts ar likumu, un tam var būt jāatbilst pašvaldības, reģiona vai valsts tiesiskajām prasībām.

### **2.4. Kritiski konstatējumi**

Novērojumi un rezultāti, kas būtiski ietekmē izdarītos secinājumus un sniegto interpretāciju un atzinumu. Turklāt šos novērojumus un rezultātus nevar atkārtot vai pārbaudīt, ja nav attiecīgā priekšmeta vai parauga, un/vai tie var tikt interpretēti atšķirīgi.

### **2.5. Klients**

Klients (*customer*) parasti ir organizācija un/vai persona, kas lūdz tiesu ekspertīzes vienībai veikt visu tiesu ekspertīzes procesu vai noteiktu tā daļu. Tas ietver arī terminu “klients” (*client*). Tas var būt iekšējs klients. Ja darbs tiek pieprasīts, izmantojot juridisku mandātu (piemēram, tiesas rīkojumu), vai ja izpētes vai testēšanas rezultāti ir jāsniedz tiesu sistēmas loceklim, tad par klientu var uzskatīt tiesu sistēmu.

### **2.6. Aprīkojums**

Aprīkojums ietver tostarp visus rīkus, instrumentus, programmatūru, reaģentus un ķīmiskās vielas, ko izmanto tiesu ekspertīzes procesā un kas ir jāuzrauga un jākontrolē.

---

## 2.7. Izpēte/tests

Šajā dokumentā “izpēte/tests” attiecas uz paraugu ņemšanu, analīzi, vizuālām pārbaudēm, salīdzinājumiem un interpretāciju.

Šajā kontekstā izpēte/tests ir darbība, kas tiek dokumentēta un validēta (un vajadzības gadījumā verificēta, lai pārliecinātos par tās pareizu izpildi), un pēc tam kontrolēta, lai varētu parādīt, ka viss atbilstoši kvalificētais personāls iegūst vienādus rezultātus noteiktās robežās. Šīs noteiktās robežas var būt izteiktas kā varbūtības pakāpes un kā skaitliskas vērtības.

Izpētes/testa definīcijā ir iekļauta vizuālā pārbaude, kvalitatīvās pārbaudes, salīdzinošās pārbaudes, apstrāde, izņemšana un datorsimulācija, piemēram, bojājumu pārbaude, asins ķīmiskās analīzes, noziedzīga nodarījuma izdarīšanas priekšmeta atstāto pēdu salīdzināšana, pirkstu nospiedumu apstrāde un iegūšana, datu iegūšana no mobilajiem telefoniem.

## 2.8. Tehniskie līdzekļi

Tehniskie līdzekļi ir fiziska vide, ko izmanto, lai aizsargātu priekšmetu integritāti, veiktu izpēti, testēšanas vai pārbaudes darbības vai lai nodrošinātu citu tiesu ekspertīzes procesa aspektu, piemēram, pastāvīgas telpas, biroji, tenti, uzglabāšanas laukums, pārvietojamais birojs, pārvietojamā laboratorija, tiesu ekspertīzes vienības transportlīdzekļi.

## 2.9. Tiesu ekspertīzes izmeklētājs

Persona, neatkarīgi no amata nosaukuma, kas ir kvalificēta veikt noziedzīga nodarījuma vietas izpēti un/vai izmeklēšanu. Šai funkcijai tiek izmantoti arī citi nosaukumi, piemēram, noziedzīga nodarījuma vietas apskates darbinieks, noziedzīga nodarījuma vietas izmeklētājs vai noziedzīga nodarījuma vietas apskates eksperts.

## 2.10. Tiesu ekspertīzes atzinums

Tiesu ekspertīzes atzinums (neatkarīgi no tā nosaukuma) ietver tiesu ekspertīzes izpētes/testu rezultātus un interpretāciju. Šie atzinumi var būt drukātā vai elektroniskā formātā un var būt attiecīgajā tiesību aktā noteiktajā formātā. Tiesu ekspertīzes atzinumus var iesniegt tiesībsargsardzības iestāžu izmeklētājiem, tiesu iestāžu locekļiem un citām ieinteresētajām pusēm.

## 2.11. Tiesu ekspertīzes vienība

Tiesu ekspertīzes vienība ir juridiska persona vai noteikta juridiskās personas struktūrvienība, kas veic kādu tiesu ekspertīzes procesa daļu.

## 2.12. Neietekmējamība

Faktiska un uztverama objektivitātes klātbūtne.

Tiesu ekspertīzes vienība visas darbības veic objektīvi; daži ar objektivitātes apliecināšanu saistītie tiesu ekspertīzes procesa aspekti ir, piemēram, alternatīvas hipotēzes izmantošana, izstrādājot noziedzīga nodarījuma vietas vai laboratoriskās pārbaudes vai testēšanas stratēģiju (4.3. iedaļa un 4.7.2. apakšiedaļa), pamatinformācijas sniegšana (4.4.1. un 4.7.1. apakšiedaļa) un līdzsvarotu atzinumu izmantošana (4.9. iedaļa).

---

1. piezīme. Objektivitāte nozīmē, ka nav interešu konflikta vai tas ir atrisināts tā, ka tas negatīvi neietekmē tiesu ekspertīzes vienības turpmāko darbību.

2. piezīme. Citi noderīgi termini, ar kuriem atveido neietekmējamības elementu, ir šādi – objektivitāte, neatkarība, interešu konflikta neesība, kļūdu neesība, aizspriedumu neesība, neitralitāte, taisnīgums, atklātība, vienlīdzīga attieksme, nošķirtība, līdzsvarotība.

### **2.13. Priekšmets**

Priekšmets ir objekts, viela vai paraugs, kas izņemts izmeklēšanas procesā. Tas ir jebkas, kas izņemts tiesu ekspertīzes procesā, tostarp veseli objekti un atliekas, un var ietvert paņemtos paraugus, piemēram, uztriepes, pēdu nospiedumu atlējumus un pirkstu pēdu paraugus. Dažkārt priekšmetus sauc par lietiskajiem pierādījumiem vai pierādījumiem.

### **2.14. Neatbilstoša izpēte vai testēšana**

Neatbilstoša izpēte vai testēšana attiecas uz jebkuru tiesu ekspertīzes vienības darba aspektu, tostarp darbībām, kas veiktas noziedzīga nodarījuma vietā vai laboratorijā, paraugu ņemšanu, izpētēm/testiem, rezultātiem vai liecinieku ekspertu liecībām, kas neatbilst tiesu ekspertīzes vienības politikai, procedūrām vai klienta apstiprinātajām prasībām. Piemēram, tāda aprīkojuma izmantošana, kas neatbilst specifikācijām, nepareiza narkotisko vielu identificēšana vai nepareiza asins pēdu interpretēšana.

### **2.15. References kolekcija**

References kolekcija ietver stabilus materiālus, vielas, objektus vai artefaktus, kuriem ir zināmas īpašības vai izcelsme un kurus var izmantot, lai noteiktu nezināmu priekšmetu īpašības vai izcelsmi.

### **2.16. References materiāls**

References materiāls ir materiāls no zināma avota, kas ir pietiekami viendabīgs un stabils attiecībā uz vienu vai vairākām specifiskām īpašībām un kas ir atzīts par piemērotu paredzētajam lietojumam mērīšanā. Daži references materiāli var būt sertificēti references materiāli tādā ziņā, ka references materiālu raksturo ar metroloģiski derīgu procedūru attiecībā uz vienu vai vairākām īpašībām, kam pievienots sertifikāts, kurā norādīta attiecīgās īpašības vērtība, ar to saistītā nenoteiktība un paziņojums par metroloģisko izsekojamību.

### **2.17. Paraugu ņemšana**

Paraugu ņemšana ir noteikts process, kurā tiek ņemta daļa no vielas, materiāla vai produkta, lai to pārbaudītu vai testētu. Lai veiktu izpēti/testus nolūkā noteikt visa priekšmeta atribūtus, procesam būtu jābūt balstītam uz statistiski derīgiem paņēmieniem.

Tiesu ekspertīzē “paraugu” izmanto arī, lai aprakstītu fiziskus objektus, kas savākti kā priekšmeti, vai to apakškopas. Šie priekšmeti var tikt izņemti, izmantojot citus kritērijus, nevis parastos statistikas kritērijus, piemēram, noziedzīga nodarījuma vietā paņemti paraugi. Šajā dokumentā jēdziens “paraugu ņemšana” tiek izmantots abos nolūkos.

---

## **2.18. Noziedzīga nodarījuma vieta**

Ar vārdiem “noziedzīga nodarījuma vieta” apzīmē incidenta vietu, pirms tiek noteikts, vai ir notikusi noziedzīga vai prettiesiska darbība. Noziedzīga nodarījuma vieta ir ne tikai incidenta vieta (noziedzīga nodarījuma primārā vieta), bet ietver arī teritorijas, kurās pirms vai pēc incidenta tiek veiktas attiecīgās darbības (noziedzīga nodarījuma sekundārā vieta). Papildus acīmredzamām noziedzīga nodarījuma vietām tās var būt vietas, kurās notiek negadījuma izmeklēšana, ir notikuši aizdomīgi ugunsgrēki, transportlīdzekļu negadījumi, terorakti un katastrofas upuru identificēšana.

Piezīme. Tiesu ekspertīzes process neattiecas tikai uz situācijām, kurās incidents un nolūks attiecas uz nozieguma izmeklēšanu. Citi piemēri ir civiltiesiskie strīdi, vecāku stāvokļa noteikšana, vides aizsardzība un azartspēļu un citu ar azartspēlēm saistītu darbību kontrole. Attiecīgā gadījumā arī cietušo var uzskatīt par noziedzīga nodarījuma vietu.

## **2.19. Apakšuzņēmējs**

Apakšuzņēmējs ir juridiska persona, kas nav tiesu ekspertīzes vienības daļa un kas ir nolīgta darbam tiesu ekspertīzes vienībā kā atsevišķa juridiska persona un saskaņā ar apakšuzņēmēja vadības sistēmu.

## **2.20. Validācija**

Validācija ir apstiprinājums, ar kuru sniedz objektīvus pierādījumus tam, ka ir izpildītas konkrētas attiecīgā paredzētā lietojuma prasības.

# **3. VISPĀRĪGAS VADLĪNIJAS, KAS IR KOPĪGAS VISIEM TIESU EKSPERTĪZES PROCESA DARBĪBAS MODUĻIEM**

## **3.1. Dokumentu kontrole**

Dokumentu pieejamības un vadības prasības attiecas uz pastāvīgajām telpām un visām vietām vai objektiem, kur tiek veikts darbs, piemēram, noziedzīga nodarījuma vietu.

## **3.2. Sūdzības**

Atbildēs uz sūdzībām iekļauj novērtējumu par iespējamo ietekmi uz tiesu ekspertīzes vienības veikto darbu. Gadījumā, ja tiek pierādīts, ka darbs varētu būt ticis jebkādā veidā ietekmēts, to risina, izmantojot neatbilstoša darba procesu.

Sūdzības var tikt saņemtas no dažādiem avotiem, tostarp no klientiem, noziegumā cietušajiem, policijas, citām vienas organizācijas nodaļām, piemēram, laboratorijas, noziedzīga nodarījuma vietas izmeklēšanas vienības, tiesībaizsardzības izmeklēšanas vienības un tiesu iestādes.

Turklāt, ja tiek sekmīgi apstrīdēts tiesas nolēmums un tas atspoguļojas tiesu ekspertīzes vienības darbā, to risina, izmantojot sūdzību procesu vai citus darba uzlabošanas procesus.

---

### 3.3. Competence

Tiesu ekspertīzes vienība nodrošina, ka viss tiesu ekspertīzes vienībā strādājošais personāls ir kompetents un pilnvarots veikt nepieciešamo darbu, un, ja tas ir ietverts darba pienākumos, ziņot par darbu.

Vadības sistēmā nosaka katra tiesu ekspertīzes vienības darbinieka lomu un tās ierobežojumus un norāda prasības attiecībā uz kvalifikāciju, profesionālo sagatavotību, pieredzi un zināšanām, kas nepieciešamas katrai lomai noteikto uzdevumu veikšanai. Kvalifikācija, profesionālā sagatavotība un pieredze negarantē ne praktisko kompetenci, ne izcilas spriešanas spējas. Tāpēc vadībai vai atbildīgajām personām ir jāspēj ar objektīviem pierādījumiem parādīt, ka visi darbinieki ir kompetenti, veicot viņu zināšanu un prasmju novērtējumus pēc noteiktiem kritērijiem.

Tiesu ekspertīzes vienība nodrošina, ka pagaidu darbinieki ir kompetenti un strādā saskaņā ar vienības vadības sistēmu.

Novērtējot personas kompetenci, tiesu ekspertīzes vienība nodrošina, ka attiecīgajam personālam ir atbilstoša izpratne par noziegumā izmantoto tehnoloģiju, piemēram, šaujamieročiem, un nozieguma izmeklēšanā izmantoto tehnoloģiju, piemēram, pirkstu nospiedumiem, DNS profilēšanu, asins pēdu analīzi. Personālam ir jābūt pietiekamai kompetencei un pieredzei, lai atpazītu jebkā neparasta nozīmi, piemēram, inscenētu ielaušanos vai samainītus priekšmetus.

Mācības īsteno atbilstoši atjauninātai, noteiktai mācību programmai, un attiecīgās personas kompetenci novērtē katrā profesionālās kvalifikācijas celšanas līmenī. Ja tiek nodrošinātas īpašas mācības par izpētēm/testiem vai paņēmieniem, nosaka pieņemšanas kritērijus, kas jāizpilda, lai parādītu mācību efektivitāti, piemēram, attiecīgās izpētes/testa vai analīžu novērošana, ko veic pieredzējis darbinieks, apmierinošs kvalitātes kontroles/kvalitātes nodrošināšanas paraugu analīzes izpildījums, rezultātu korelācija ar citu kvalificētu darbinieku rezultātiem. Vajadzības gadījumā mācību programmā būtu jāiekļauj arī mācības par pierādījumu sniegšanu tiesā.

Kompetenci var novērtēt dažādos veidos atkarībā no veiktā(-ajiem) uzdevuma(-iem), piemēram, rakstiski un/vai mutiski eksāmeni, praktiski uzdevumi vai kvalificētas personas veikts tiešs novērojums. Daudzos gadījumos piemērotākā pieeja ir vairāku kompetences novērtēšanas veidu apvienojums.

Katra tiesu ekspertīzes vienība uztur aktualizētus pierakstus par katra darbinieka profesionālo sagatavošanu. Šajos pierakstos norāda akadēmisko un profesionālo kvalifikāciju, apmeklētos ārējos vai iekšējos kursus un attiecīgās mācības (un pārkvalifikāciju, ja vajadzīgs). Pierakstiem ir jābūt pietiekami detalizētiem, lai apliecinātu, ka katrs darbinieks ir pienācīgi sagatavots un darbinieka kompetence veikt uzdevumu vai izpēti/testu ir oficiāli novērtēta. Šie pieraksti būtu jā saglabā noteiktu laiku atbilstoši klienta un/vai tiesību sistēmas prasībām.

Ir jābūt izstrādātai procedūrai par to, kā darbinieki uzsāk darbu tiesu ekspertīzes vienībā, un būtu jānosaka nepieciešamās mācības un uzraudzība. Šī procedūra vai process var atšķirties atkarībā no izglītības guvēju spējām, kvalifikācijas un pieredzes. Individuālā mācību programma ir balstīta uz personas kompetenci, īpašajām zināšanām un pieredzi.

---

Tiesu ekspertīzes vienībai ir jābūt ieviestām arī kompetences un prasmju uzturēšanas un turpmākas pilnveides procedūrām.

Pieņemot darbā citas organizācijas darbiniekus (tostarp no citas tiesu ekspertīzes vienības), tiesu ekspertīzes vienība pārbauda šo darbinieku kompetenci.

### **3.4. Papildu apsvērumi attiecībā uz personālu**

Tiesu ekspertīzes vienībai būtu jāievieš ētikas kodekss (vai citādi nosaukts dokuments), kurā ir aplūkota ētiska rīcība, konfidencialitāte, objektivitāte, personīgā drošība, attiecības ar citiem tiesu ekspertīzes vienības darbiniekiem, kā arī citi jautājumi, kas nepieciešami, lai nodrošinātu visa personāla atbilstošu rīcību. Ētikas kodeksam būtu jāattiecas uz visiem darbiniekiem – pastāvīgajiem, pagaidu un līgumdarbiniekiem.

### **3.5. Pieraksti**

Tiesu ekspertīzes vienībai ir jābūt ieviestām dokumentētām procedūrām, lai izveidotu, koordinētu, uzturētu un saglabātu pierakstus par katru lietu, kurā tiek veikta izpēte vai testēšana. Informāciju, kas jāiekļauj lietas materiālos, pienācīgi dokumentē, un tā var ietvert tostarp pierakstus par saziņu ar klientiem (mutisku vai rakstisku), līguma pārskatu, pieprasīto izpēti vai testēšanu un līgumus ar klientu, priekšmetu saņemšanu, priekšmetu aprakstu, tostarp to iepakojumu un zīmogus, pavēsti par ierašanos tiesā, pierakstus par izpētes/testēšanas rezultātiem un novērojumiem, atsauces uz izmantotajām procedūrām, diagrammas, izdrukas, fotoattēlus, digitālos attēlus un videoierakstus. Ar ieviesto procedūru būtu jānodrošina, ka visi komponenti – gan papīra, gan elektroniskā formātā – ir saskaņoti tā, lai tos varētu identificēt kā daļu no lietas materiāla un būtu noteiktas to atrašanās vietas. Nosakot ar tiesu ekspertīzi saistīto pierakstu glabāšanas periodu, tiesu ekspertīzes vienība ņem vērā piemērojamās ekonomikas vai reģiona tiesiskās prasības un klientu vēlmes. Sīkāku informāciju par datu un informācijas vadību skat. ISO/IEC 17025 7.11. punktā.

Pierakstiem ir jābūt pietiekamiem, lai nodrošinātu auditējamu izsekojamību.

Pierakstus veic izpētes/testa vai novērojuma laikā vai uzreiz pēc tā, tiklīdz tas ir praktiski iespējams, un attiecīgā gadījumā tajos norāda noziedzīga nodarījuma vietas izpētes veicēju, izpētes/testa un/vai paraugu ņemšanas veicēju, datumu, atrašanās vietu, katra procesa posma veicēju, izpētes/testa rezultātus, kvalitātes pārbaudes un izpētes/testu apstākļus. Ja tiek veikta instrumentālā analīze, būtu jāpieraksta darbības parametri.

Ja pierakstus uzglabā elektroniski, jābūt ieviestiem kontroles pasākumiem, lai novērstu nesankcionētu piekļuvi, lietas materiālu/datu zudumu un nodrošinātu pierakstu pastāvīgu integritāti.

Kopumā pierakstiem būtu jābūt neizdzēšamiem, piemēram, rakstītiem ar roku ar noturīgu tinti. Izņēmumus var pieļaut, ja vides apstākļu dēļ tinti nevar izmantot.

Izvēlēta pierakstu metode būs atkarīga no tajā brīdī veicamā tiesu ekspertīzes procesa aspekta. Pierakstus var veikt, piemēram, ar zīmējumiem vai rakstiski, izmantojot diagrammas, fotokopijas, datoru, skaņas ierakstus, balss ierakstus, fotoattēlus, digitālus attēlus, videoierakstus un 3D lāzerskenēšanu.

---

Visas pierakstos veiktās izmaiņas saglabā tā, lai varētu pārskatīt sākotnējo informāciju neatkarīgi no tā, vai tā ir papīra vai elektroniskā formātā.

Ja izpētes/testa rezultāts tiek noraidīts, reģistrē noraidīšanas iemeslu(-us), kā arī datumu un norāda, kas ir noraidījis rezultātu.

Pierakstiem, kas nepieciešami secinājumu pamatojumam, ir jābūt tādiem, lai pierakstus veikušā darbinieka prombūtnes laikā cits kompetents darbinieks varētu novērtēt veiktās darbības, interpretēt datus un vajadzības gadījumā atkārtot darbību.

Ne vienmēr ir iespējams saglabāt iespējamus pierādījumus, piemēram, ja nepieciešams izņemt daļu asins pēdu DNS analīzei. Šādā situācijā iespējamo pierādījumu pirms tā izņemšanas dokumentē un/vai nomēra, izmantojot piemērotus reģistrēšanas paņēmienus.

Būtu jānodrošina, ka manuālus aprēķinus un datu pārsūtīšanu, kas nav daļa no validēta elektroniska procesa, pārbauda cita persona. Lietas materiālos būtu jāiekļauj norāde, ka šādas pārbaudes ir veiktas, kas tās ir veicis un kad tās ir veiktas.

Būtu jānodrošina, ka katram lietas materiālos iekļautajam dokumentam ir izsekojama katra lapa, vai jānodrošina līdzvērtīga elektronisko pierakstu sistēma. Būtu jābūt ieviestam mehānismam, ar kura palīdzību tiek saglabāta dokumentācijas integritāte. Tas, nozīmē, ka, piemēram, būtu jāspēj viegli konstatēt, ja lietas materiāliem ir pievienots dokuments vēlākā posmā vai ja tas ir pazudis no lietas materiāliem. Tiesu ekspertīzes vienības sagatavotie papīra formāta pieraksti, kas ir daļa no lietas materiāliem, būtu jānumurē, izmantojot lapu numerācijas sistēmu, kurā parādīts kopējais lapu skaits.

“Glabāšanas ķēdes” pierakstus, kuros detalizēti aprakstīta katra persona vai organizācija, kā valdījumā nonāk priekšmets, uztur no priekšmeta saņemšanas brīža, tā apstrādes laikā un līdz brīdim, kad tas tiek nodots glabāšanai un attiecīgā gadījumā nodots atpakaļ to iesniegušajam klientam vai utilizēts. Atbilstoša “glabāšanas ķēdes” definīcija un procedūra ir jāpielāgo atbilstoši katras valsts tiesību normām. Jebkāda materiāla nodošana ir jāreģistrē. Pierakstus, kas attiecas uz “glabāšanas ķēdi”, saglabā saskaņā ar prasībām, kas attiecas uz citiem lietas materiālu pierakstiem.

Ar roku rakstītu iniciāļu vai parakstu elektroniski ekvivalenti ir pieļaujami ar nosacījumu, ka tiesu ekspertīzes vienība var pierādīt, ka elektroniskos iniciāļus vai parakstu var lietot tikai tā persona, kam pieder attiecīgie elektroniskie iniciāļi vai paraksts.

Ja pierakstos tiek izmantoti tehniski saīsinājumi, tiem būtu jābūt skaidri definētiem un viegli saprotamiem.

### **3.6. Riski un iespējas**

Lai nodrošinātu, ka tiesu ekspertīzes vienības vadības sistēmas un tehniskās darbības ir atbilstošā līmenī, turpina kalpot tiesu ekspertīzes vienības mērķim un uzdevumiem un panāk uzlabojumus, tiesu ekspertīzes vienība izvērtē ar tās darbību saistītos riskus un iespējas.

---

Uz risku balstīta domāšana ir proaktīva pieeja, kas vērsta uz iespējamu nevēlamu seku mazināšanu, tās savlaicīgi identificējot, plānojot un rīkojoties. Daži riski, kas jāņem vērā tiesu ekspertīzes kontekstā:

- nelabvēlīgi vides apstākļi, kas rada priekšmetu bojāšanās vai pierādījumu zuduma risku (skat. 3.11. iedaļu);
- efektīvs aprīkojuma tīrīšanas režīms, lai novērstu priekšmetu vai noziedzīga nodarījuma vietu savstarpēju piesārņošanu (skat. 3.12. iedaļu);
- plānota un efektīva aprīkojuma apkope, lai līdz minimumam samazinātu aprīkojuma darbības atteici (3.12. iedaļa);
- personāla veselības un drošības izvērtējums, piemēram, attiecībā uz apdraudējumu noziedzīga nodarījuma vietā (piemēram, asiem priekšmetiem, patogēniem asinīs, bruņotu aizdomās turēto brīvībā);
- aprīkojuma kalibrēšanas intervālu noteikšana, pamatojoties uz aprīkojuma stabilitāti, ar kalibrēšanu saistītajām izmaksām un ietekmi uz lietas izskatīšanu, ja aprīkojuma kalibrēšana vai starppārbaude (verifikācija) ir nesekmīga;
- personāla pastāvīgās kompetences novērtēšanas formāta un biežuma noteikšana, tostarp attiecībā uz reti veicamām darbībām (skat. 3.3. iedaļu);
- palīgmateriālu un komplektu pārvaldība, lai nodrošinātu, ka tie ir piemēroti lietošanas brīdī. Piemēram, sākot ar piegādātāju atlasīti (tostarp izvērtējot, vai piegādātājs atbilst prasībām, kas noteiktas ISO 18385:2016 “Piesārņojuma riska ar cilvēka DNS mazināšana līdzekļos, kas izmantoti, lai ievāktu, uzglabātu un analizētu bioloģisko materiālu tiesu ekspertīzes nolūkos. Prasības”), nodrošinot krājumu pārvaldību (tostarp komplektu termiņa beigu datumu pārvaldību utt.) un veicot atbilstošas kvalitātes kontroles pārbaudes, piemēram, testa komplektu pozitīvo kontroli;
- objektivitātes risks, piemēram, pamatojoties uz izmeklēšanā iesaistīto personu vai izmeklējamajā incidentā iesaistīto personu attiecībām/pazīšanos;
- kvalitātes kontroles / kvalitātes nodrošināšanas mehānismu piemērošanas apmēra un biežuma izvērtēšana visā tiesu ekspertīzes procesa gaitā, lai sniegtu pārlicību par rezultātu, piemēram, pozitīvā un negatīvā kontrole, kritisko konstatējumu pārbaude, salīdzinošās pārbaudes, prasmes pārbaudes un/vai starplaboratoriju salīdzinājumu izmantošana;
- iepakojuma materiālu piemērotība, lai novērstu pierādījumu bojāšanos vai zudumu;
- individuālo aizsardzības līdzekļu (IAL) veida un lietošanas piemērotība, lai novērstu iespējamo piesārņojumu un nodrošinātu personāla veselību un drošību;
- noziedzīga nodarījuma vietas pārvaldība, lai nodrošinātu paraugu efektīvu izņemšanu attiecībā uz izņemšanas secību un nodalīšanu, lai panāktu to maksimālu izņemšanu, nodrošinātu integritāti un līdz minimumam samazinātu nelabvēlīgo ietekmi uz tiem.

### 3.7. Iekšējie auditi

Iekšējā audita programma attiecīgā gadījumā ietver noziedzīga nodarījuma vietas izpēti vai testēšanas darbības, laboratorisko pārbaudi vai testēšanas darbības, interpretāciju un ziņošanu.

Novērtējumā par tiesu ekspertīzes vienības procedūru īstenošanu iekļauj uz vietas vai laboratorijā veikto izpēšu/testu tiešu novērošanu.

---

### 3.8. Praktiskās darbības novērtēšana noziedzīga nodarījuma vietā

Tiesu ekspertīzes vienībai būtu jāizstrādā praktiskās darbības novērtēšanas programma, lai nodrošinātu, ka organizācijā strādājošajām personām ir nepieciešamais kompetences līmenis.

Faktori, kas jāizvērtē, lemjot par praktiskās darbības novērtēšanas pieeju, tostarp ir šādi:

- konkrētās noziedzīga nodarījuma vietas sarežģītības pakāpe, lai apliecinātu kompetenci;
- cik bieži tiek apmeklētas dažādas noziedzīga nodarījuma vietas;
- akreditācijas sfēra;
- personāla pieredze;
- cik bieži parādās piemērota noziedzīga nodarījuma vieta, piemēram, terorakti. Attiecībā uz retāk izdarītu noziedzīgu nodarījumu vietām dažkārt var būt vajadzīgi citi līdzekļi, ar kuriem apliecināt kompetenci, piemēram, mācību incidents vai cita veida simulācija;
- citas darbības, kas tiek veiktas kompetences apliecināšanas nolūkā.

Personai, kas veic praktiskās darbības novērtēšanu, ir atbilstoša kompetence. Praktiskās darbības novērtēšanai būtu jābūt ne tikai darba procesa daļai, bet tās ietvaros arī padziļināti jāizvērtē personāla tehniskā kompetence un tā spēja pieņemt atbilstošus lēmumus noziedzīga nodarījuma vietā.

### 3.9. Neatbilstoša izpēte vai testēšana

Tiesu ekspertīzes vienībai ir jābūt ieviestai politikai un procedūrām, lai noteiktu neatbilstošu darbu, kā arī politikai un procedūrām, ko īsteno, ja tiek noteikts neatbilstošs darbs. Pastāvīgu uzraudzību var īstenot dažādos veidos, piemēram, veicot salīdzinošās pārbaudes, prasmes pārbaudes un kopīgus uzdevumus, auditus un izvērtējot klientu sūdzības.

Vispirms jānovērtē, cik nozīmīga ir neatbilstība attiecībā uz izpētes/testa rezultātu derīgumu, un jānosaka neatbilstības pamatcēlonis. Tas nozīmē, ka rūpīgi jāpārbauda pārskats par lietā veikto darbu, par kuru jau iesniegts atzinums. Politikā un procedūrās ir jānosaka konkrēta atbildība par neatbilstoša darba vadību un veicamajām darbībām. Tas var ietvert tiesu ekspertīzes atzinumu atsaukšanu vai apturēšanu, klienta informēšanu, izpētes vai testēšanas apturēšanu, atkārtotu izpēti vai testēšanu, procedūru vai metožu grozīšanu vai atkārtotas mācības.

Tiklīdz korektīvā darbība ir noteikta un apstiprināta, to īsteno nekavējoties. Pēc tam atbildīgā iestāde lemj par to, kad var atsākt darbu. Ir svarīgi nodrošināt, ka neatbilstošs darbs tiek efektīvi konstatēts un saistītās korektīvās darbības tiek īstenotas visās attiecīgajās tiesu ekspertīzes vienības jomās.

Ja tiek konstatēts, ka tiesu ekspertīzes vienība ir sniegusi atzinumu, kurā ietverts neatbilstošs darbs, kas varētu būtiski ietekmēt rezultātu, tiesu ekspertīzes vienība par to nekavējoties informē klientu, atsauc darbu vai atzinumu (ja iespējams) un nosaka papildu darbu vai sniedz papildu atzinumu.

Ja tiek konstatēts, ka neatbilstošs darbs varētu atkārtoties, tiek īstenotas atbilstošas korektīvās darbības. To ietvaros var pārskatīt lietā veikto darbu, par kuru jau iesniegts atzinums pirms neatbilstoša darba konstatēšanas, un iespējamo ietekmi uz citām lietām un citām tiesu ekspertīzes vienības nodaļām, kā arī izvērtēt ietekmi uz tiesu ekspertīzes vienības iekšējo politiku un procedūrām, piemēram, pārskatot riskus un iespējas.

---

Neatbilstošu darbu un visus veiktos pasākumus reģistrē.

### **3.10. Metodes un metožu validācija**

Visas metodes, tostarp kvalitātes kontroles procedūras un attiecīgā gadījumā references materiālu izmantošanu, pilnīgi dokumentē.

Neatkarīgi no tā, vai tiesu ekspertīzes vienība īsteno ISO/IEC 17025 vai ISO/IEC 17020, izpēšu/testu metodēm ir jāatbilst paredzētajam mērķim. Lai to pierādītu, tiesu ekspertīzes vienībai ir jāatsaucas uz atbilstošiem validācijas vai verifikācijas datiem.

Validācijas pētījumi ir jāveic attiecībā uz visām metodēm, tostarp salīdzinošajām metodēm. Validācijas pētījumus var veikt zinātnieku kopiena (standarta vai publicētu metožu gadījumā) vai pati tiesu ekspertīzes vienība (ja tā izstrādā iekšējo metodi vai ja iepriekš validētas metodes tiek būtiski pārveidotas).

Izstrādājot savus procesus, tiesu ekspertīzes vienības ar objektīviem pierādījumiem parāda, ka ir novērtējušas faktorus, kas var ietekmēt rezultātus, un tos ir reģistrējušas. Šādi procesi ir, piemēram, stratēģijas veidošana, ierodoties noziedzīga nodarījuma vietā, priekšmetu aizsardzība un saglabāšana, attiecīgo priekšmetu identifikācija un interpretācija. Tas tiek darīts, lai nodrošinātu procesa reproducējamību un atkārtojamību, tādējādi nodrošinot, ka dažādas personas iegūst saderīgus rezultātus.

Ja metodi ir validējusi cita organizācija, tiesu ekspertīzes vienība pārskata validācijas pierakstus, lai nodrošinātu, ka veiktā validācija atbilst mērķim. Tad tiesu ekspertīzes vienība var tikai verificēt metodi, lai parādītu, ka vienība ir kompetenta veikt izpēti/testu. Jebkuru iekšēji veiktu validācijas vai verifikācijas procedūru dokumentē un validācijas vai verifikācijas pierakstus saglabā.

Ja iespējams, tiesu ekspertīzes vienības izmantotās tehniskās procedūras validē vai verificē, pirms tās izmanto darbā ar lietu vai noziedzīga nodarījuma vietā. Gadījumi, kad tas nav iespējams, ir, piemēram, ja tiek atrasta jauna viela, piemēram, jauna narkotiska viela. Jebkurā gadījumā izmantotās tehniskās procedūras validē vai verificē pirms rezultātu ziņošanas. Metodes var validēt, tās salīdzinot ar citām iepriekš izstrādātām metodēm, izmantojot sertificētus references materiālus (ja pieejami) vai materiālus ar zināmām īpašībām. Validējot metodes, attiecīgā gadījumā var būt jānosaka (tostarp) turpmāk norādītie jautājumi, piemēram, vai metode kvantitatīva vai kvalitatīva.

Metodes piemērošanas joma

- ♦ Paredzētais nolūks un ierobežojumi

Paraugu ņemšana

- ♦ Paraugu ņemšanas stratēģija

Parauga sagatavošana

- ♦ Parauga homogenitāte

---

#### Izpētes/testi

- ♦ Pareizība
- ♦ Precizitāte
- ♦ Mērījuma nenoteiktība
- ♦ Matricas efekts
- ♦ Interference
- ♦ Kvalitatīvās noteikšanas robeža
- ♦ Kvantitatīvās noteikšanas robeža
- ♦ Linearitātes diapazons
- ♦ Mērāmo sastāvdaļu stabilitāte
- ♦ Specifiskums un selektivitāte
- ♦ Atkārtojamība
- ♦ Reproducējamība
- ♦ Noturīgums

#### Interpretācija

- ♦ Reproducējamība
- ♦ Noturīgums
- ♦ Darbības parametri
- ♦ Hipotēze un/vai scenāriji
- ♦ Datubāzes
- ♦ Statistisks novērtējums
- ♦ Secinājumu ierobežojumi
- ♦ Zinātniskā literatūra

Lai parādītu neanalītiskās disciplīnas piemērotību, piemēram, pirkstu nospiedumu apstrādi, pēdu salīdzinājumu, tiesu ekspertīzes vienībai būs jāpārskata iepriekš norādītais saraksts un jānosaka, kurus aspektus ir atbilstoši izvērtēt, vai ir kādi papildu apsvērumi un kā tie būtu jāizvērtē attiecībā uz pārskatāmo metodi. Piemēram:

- ♦ tvērums – vai paņēmieni ir derīgi tipiskiem priekšmetiem un/vai virsmām;
- ♦ precizitāte – vai ar paņēmieni var aptvert un/vai reproducēt priekšmetu vajadzīgajā detalizācijas pakāpē turpmākai izmantošanai;
- ♦ atkārtojamība – vai visi pārbaudes veicēji iegūst vienādus rezultātus (definētās un pieļaujamās robežās);
- ♦ noturīgums – vai paņēmieni darbojas vienādi efektīvi dažādos apstākļos, dažādās noziedzīga nodarījuma vietās;
- ♦ ierobežojumi – vai ir scenāriji, kad paņēmieni nevar lietot un kad tas nebūtu jālieto, vai ir iespējami kļūdaini pozitīvi un/vai kļūdaini negatīvi rezultāti.

Rezultātus un novērojumus interpretē, pamatojoties uz izvērstu izpēti un dokumentētām procedūrām. Ja nav pieejama izvērsta izpēte, rezultātus interpretē, pamatojoties vismaz uz dokumentētu pierādījumu kopumu (pierakstiem).

Tiesu ekspertīzes vienībām būtu jābūt ieviestai procedūrai, lai noteiktu retāk veiktas izpētes/testus. Attiecībā uz šīm izpētēm/testiem ir divas metodes kompetences apliecināšanai, un tās abas ir vienlīdz derīgas. Tās ir šādas:

- ♦ regulāra kontrolparaugu un kontroles diagrammu izmantošana pat tad, ja netiek analizēti lietas paraugi, vai

- 
- atkārtota verifikācija pirms attiecīgās izpētes/testa veikšanas lietas paraugam, izmantojot vismaz atbilstošu references materiālu, pēc kā veic atkārtotu reālā parauga izpēti vai testēšanu.

### 3.11. Vides apstākļi

Vides apstākļus laboratorijas telpās vai izpētes/testu veikšanas vietā nosaka, ja apstākļi ir kritiski svarīgi rezultātu iznākamam. Noteiktos apstākļus uzrauga un pieraksta. Ja nav iespējams kontrolēt būtiskus vides apstākļus, piemēram, laikapstākļus noziedzīga nodarījuma vietā, reģistrē faktiskos apstākļus. Izvērtē vides apstākļu ietekmi, lai novērstu priekšmetu zudumu vai bojāšanos.

Īpaša rūpība ir jānodrošina, ja tiesu ekspertīzes vienībai ir jānosaka materiāli pēdu līmenī, piemēram, jāanalizē DNS un šāviena pēdas. Ir fiziski jānodala augsta līmeņa un zema līmeņa darbs, piemēram, liels narkotisko vielu daudzums un to pēdas, un visam tiesu ekspertīzes nodaļas personālam ir jābūt augsta līmeņa zināšanām par piesārņošanas jautājumiem. Priekšmetu un personāla aizsardzību nodrošina ar atbilstošiem individuālās aizsardzības līdzekļiem. Ierobežo un kontrolē piekļuvi laboratorijas telpām, kurām ir noteiktas īpašas prasības attiecībā uz piesārņojuma jautājumiem. Attiecībā uz aprīkojumu, darba zonām, apģērbu un palīgmateriāliem var būt nepieciešams vides monitorings.

Ja iespējams, tiesu ekspertīzes vienībai būtu jāspēj noteikt iespējamo piesārņojumu un tā avotus. Šajā nolūkā var būt nepieciešams apkopot pamatinformāciju, kuru var izmantot meklēšanai, ja ir iegūti neparasti rezultāti (piemēram, personāla un/vai apmeklētāju DNS, pirkstu nospiedumu vai apavu nospiedumu datubāze).

Būtu jākontrolē piekļuve noziedzīga nodarījuma vietai.

Priekšmetu integritāte ir galvenais apsvērums visā tiesu ekspertīzes procesā. Uzglabāšanas apstākļiem ir jābūt tādiem, lai novērstu priekšmeta zudumu, bojāšanos un piesārņošanu un saglabātu tā integritāti un identitāti. Ja tiek uzglabāti ātrbojīgi priekšmeti, līdz minimumam jāsamazina paraugu bojāšanās.

### 3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība

#### 3.12.1. Vispārīgi

Tiesu ekspertīzes vienība nosaka un dokumentē procedūras, kas attiecas uz tādu iepirkto ārējo pakalpojumu, aprīkojuma un palīgmateriālu izvēli un izmantošanu, kuri ietekmē tās pakalpojumus. Ir jābūt ieviestām aprīkojuma un/vai materiālu pieņemšanas, noraidīšanas un uzglabāšanas procedūrām un kritērijiem, piemēram, attiecībā uz palīgmateriāliem, ko izmanto noziedzīga nodarījuma vietā, analīzes laikā, un individuālajiem aizsardzības līdzekļiem.

Jāizstrādā un jāuztur atbilstoši kvalitātes nodrošināšanas uzskaites dati par ārējo pakalpojumu, piegāžu un iegādāto preču kvalitāti, kā noteikts vadības sistēmā.

---

### 3.12.2. Aprīkojums

Tiesu ekspertīzes vienība izmanto programmu tāda aprīkojuma uzturēšanai un kalibrēšanai, kas var ietekmēt iegūtos rezultātus; ar šo programmu ir jānodrošina, ka var parādīt mērījumu izsekojamību.

Aprīkojumu, kas ietekmē izpēšu/testu rezultātu kvalitāti, marķē vai kā citādi identificē. Aprīkojums var būt laboratorijas īpašums, patapināts, nomāts, īrēts, ņemts līzingā vai iegūts no cita avota. Tiesu ekspertīzes vienība ir pilnīgi atbildīga par izmantotā aprīkojuma kalibrēšanas statusu un vispārējo piemērotību.

Ja tiek izmantota programmatūra, ir jāparāda, ka tā atbilst paredzētajam mērķim. To var darīt ar programmatūras funkcionalitātes verifikācijas pārbaudes starpniecību, piemēram, izmantojot izklājlapas vērtību aprēķināšanai, vai arī tā var būt daļa no tāda plašāka tiesu ekspertīzes procesa validācijas, kurā tiek izmantota programmatūra, piemēram, datubāzu izmantošana konkrētu pazīmju vai raksturlielumu salīdzināšanai.

Tiesu ekspertīzes vienībai ir jābūt ieviestai rakstiskai politikai un procedūrām, kurās noteikts, kādos apstākļos aprīkojumu var izmantot. Politiku un procedūras izstrādā arī attiecībā uz vienreizlietojama aprīkojuma izmantošanu, lai nodrošinātu, ka tas neveicina piesārņošanu tā nepareizas vai atkārtotas lietošanas rezultātā.

Tehniskos līdzekļus un aprīkojumu izmanto tikai pilnvarots personāls. Ja tiesu ekspertīzes vienība izmanto aprīkojumu, kas nav tās tiešā kontrolē, tā pirms katras lietošanas pārbauda, vai aprīkojums atbilst attiecīgajām prasībām.

Tipiski pasākumi var ietvert vizuālu pārbaudi, funkcionālās pārbaudes un/vai atkārtotu kalibrēšanu. Verifikācijas procedūru dokumentē, un verifikācijas pierakstus saglabā.

Dažām noziedzīga nodarījuma vietā izmantotajām aprīkojuma vienībām ir pašpārbaudes funkcija, dažas neietekmē transportēšana, un tām nepieciešama tikai verifikācija, savukārt attiecībā uz citām var būt nepieciešams izmantot references materiālu, lai validētu kalibrāciju un darbības statusu un apliecinātu, ka tas ir apmierinošs. Aprīkojuma darbības parametrus verificē personāls, kam ir atzīta kompetence lietot un verificēt aprīkojumu.

Aprīkojums, kuru var atkārtoti izmantot citā noziedzīga nodarījuma vietā, pēc lietošanas būtu jānotīra, tīrīšanas režīmu izvēloties atkarībā no potenciālā riska piesārņot turpmākos priekšmetus un/vai noziedzīga nodarījuma vietu.

### 3.12.3. Aprīkojuma uzskaite

Uzskaitei veic par katru aprīkojuma vienību un tās programmatūru, kas varētu ietekmēt veiktās darbības, piemēram, tiesu ekspertīzes gaismas avotiem un kamerām, vai veiktajām izpētēm/testiem, piemēram, mēriekārtām un analītiskajām iekārtām.

Uzskaitei, ko uztur visas tiesu ekspertīzes vienības, būtu jāatbilst ISO/IEC 17025 6.4.13. punktā norādītajām prasībām.

---

### 3.12.4. References kolekcijas

Pilnīgi dokumentē, unikāli identificē un pienācīgi kontrolē references kolekcijas, kas reprezentē lietā izmantotos datus un priekšmetus/materiālus un ko uztur identifikācijas, salīdzināšanas vai interpretācijas nolūkos, piemēram, masspektrs, transportlīdzekļu krāsas vai galveno lukturu lēcas, narkotisko vielu paraugi, rakstāmmašīnu drukas stili, koksnes fragmenti, lodes, patronas, DNS profili, frekvenču datubāzes.

### 3.12.5. Palīgmateriāli

Jāparāda, ka palīgmateriāli, piemēram, uztriepes tamponi, ķīmiskās vielas, daktiloskopiskā plēve, stikla priekšmeti, IAL, skalpeļi, šķēres, iepakojums utt., ir piemēroti, tiek pareizi uzglabāti un kontrolēti (ja nepieciešams). Var izvērtēt, vai attiecīgo materiālu piegādātājs izpilda prasības, kas noteiktas ISO 18385:2016 “Piesārņojuma riska ar cilvēka DNS mazināšana līdzekļos, kas izmantoti, lai ievāktu, uzglabātu un analizētu bioloģisko materiālu tiesu ekspertīzes nolūkos. Prasības”.

### 3.12.6. Reāģenti, references materiāli, kontroles materiāli un kalibratori

Reāģentu, references materiālu, kontroles materiālu un kalibratoru kvalitātei ir jāatbilst procedūrai, kurā tos izmanto. Partijas un/vai sērijas numurus pieraksta. Visus kritiski svarīgos reāģentus testē, lai pārliecinātos par to uzticamību.

Reāģenti, references materiāli, kontroles materiāli un kalibratori būtu jāmarķē, norādot:

- ♦ nosaukumu;
- ♦ attiecīgā gadījumā – koncentrāciju;
- ♦ saņemšanas, sagatavošanas un/vai derīguma datumu;
- ♦ sagatavotāja identitāti;
- ♦ uzglabāšanas apstākļus, ja attiecināmi;
- ♦ vajadzības gadījumā – brīdinājumu par apdraudējumu;
- ♦ datumu, kurā tie tika izmantoti.

## 4. TIESU EKSPERTĪZES PROCESA DARBĪBAS MODUĻI

Šajā iedaļā ir norādītas dažādas tiesu ekspertīzes procesa darbības kā atsevišķi moduļi un sniegti norādījumi, kurus var piemērot neatkarīgi no tā, vai tiek īstenots ISO/IEC 17025 vai ISO/IEC 17020. Korelācijas shēmu skat. C. pielikumā.

Ir zināms, ka šeit izklāstītie moduļi var šķist kā aprakstīti laika skalā. Tomēr tas ne vienmēr tā ir, un šo darbību veikšanas secība var mainīties atkarībā no apstākļiem, un dažas no tām var atkārtoties.

### 4.1. Sākotnējā apspriede par noziedzīga nodarījuma vietas apmeklēšanu

Šajā posmā tiesu ekspertīzes izmeklētājs saņem norīkojumu. Tiesu ekspertīzes izmeklētājam šajā posmā ir jāsaņem konkrēta informācija no “klientiem” un dažkārt var būt jāsniedz norādījumi “klientiem”. Tāpat šajā posmā tiesu ekspertīzes vienība piešķir skaidri noteiktas pilnvaras un atbildību par noziedzīga nodarījuma vietas izpēti un katru konkrēto vietu. Šajā posmā ietvertie standartu aspekti var būt līguma pārskats, apakšuzņēmuma līgumu slēgšana un atbildīgo personu iecelšana.

---

#### 4.1.1. Līguma pārskatīšana

Nemot vērā izmeklēšanas būtību, norīkojuma apmērs ne vienmēr ir skaidri zināms, pirms tiek sākta noziedzīga nodarījuma vietas izpēte.

Tiesu ekspertīzes vienības pienākums ir pārliecināties, ka darbs, kuru tā uzņemas, ietilpst tās kompetencē.

Tiesu ekspertīzes vienībai būtu jābūt ieviestai sistēmai, kas nodrošina, ka gaidāmie norīkojumi tiek nekavējoties pārskatīti un vai nu attiecīgi pārvaldīti, vai arī vajadzības gadījumā noraidīti saskaņā ar noteikto politiku un procedūrām.

Lemjot par noziedzīga nodarījuma vietas izpētes procesu, ir jāizvērtē šādi jautājumi:

- ♦ nepieciešamā tiesu ekspertīzes izmeklētāju kompetence un tehniskās zināšanas;
- ♦ attiecīgā norīkojuma apmērs un konkrētie nosacījumi, ciktāl tie ir pieejami un saprotami, lai varētu dot skaidrus norādījumus;
- ♦ piemērotu resursu, tehnisko līdzekļu un aprīkojuma izmantošana.

Dažkārt tiesu ekspertīzes vienībai var būt atkārtoti jāizvērtē norīkojumi un uzdevumi, lai nodrošinātu, ka iepriekš minētie jautājumi joprojām ir atbilstoši.

Turklāt tiesu ekspertīzes vienībai būtu jāpārskata pabeigtie norīkojumi, lai nodrošinātu, ka tie atbilst klienta prasībām.

Attiecībā uz regulāriem vai atkārtotiem darba pieprasījumiem pārskatā var ietvert tikai laika un cilvēkresursu apsvērumus, un šādos gadījumos pieņemams ieraksts būtu apstiprinājums, ko parakstījusi pilnvarota persona.

Attiecībā uz konkrētām noziedzīga nodarījuma vietām ir jāizvērtē šādi aspekti:

- ♦ jurisdikcija;
- ♦ noziedzīga nodarījuma vietas integritāte;
- ♦ vides apstākļi;
- ♦ vajadzība pēc īpaša aprīkojuma vai īpašas kompetences;
- ♦ veselības un drošības jautājumi;
- ♦ noziedzīga nodarījuma vietas(-u) lielums un sarežģītība un vajadzība pēc papildu resursiem;
- ♦ atbildības piešķiršana, ja ir viena noziedzīga nodarījuma vieta, un koordinēšanas atbildība, ja ir vairākas vietas;
- ♦ citu tiesu ekspertīzes vienību iesaistīšana, lai varētu nodrošināt pienācīgu saziņu un koordināciju (skat. 4.3.5. iedaļu).

Gadījumos, kad ir pieļaujamas mutiskas vienošanās, organizācija pieraksta visus mutiski saņemtos pieprasījumus un norādījumus, to datumus un klientu pārstāvja identitāti.

Ar klientu vienojas par priekšmetu un izņemto materiālu nodošanu atpakaļ vai utilizāciju un rakstveidā to reģistrē. Pieraksta jebkādas atkāpes no tā, kas tika saskaņots sākotnējā līguma pārskatīšanā.

---

#### 4.1.2. Norādījumi klientam

Dažkārt var būt lietderīgi, ka tiesu ekspertīzes vienība sniedz norādījumus klientam par to, kā vislabāk saglabāt noziedzīga nodarījuma vietu, un tas būtu jāreģistrē. Tomēr par noziedzīga nodarījuma vietu varētu būt zināms visai maz, tāpēc var būt grūti sniegt precīzus norādījumus.

#### 4.1.3. Apakšuzņēmuma līgumi un cits tehniskais atbalsts

Dažkārt tiesu ekspertīzes vienības nonāk situācijās, kad ir nepieciešami papildu resursi. Tos var nodrošināt, izmantojot līgumdarbiniekus vai citu tehniskā atbalsta personālu vai noslēdzot apakšlīgumus darbu veikšanai.

Visos gadījumos, kad tiek piesaistīti līgumdarbinieki vai cits tehniskā atbalsta personāls (kas strādā saskaņā ar tiesu ekspertīzes vienības vadības sistēmu), tiesu ekspertīzes vienība saglabā atbilstošus dokumentus par šo darbinieku kompetenci veikt tiem uzticētos uzdevumus.

Visos gadījumos, kad tiek noslēgts apakšuzņēmuma līgums (ja apakšuzņēmējs strādā saskaņā ar savu vadības sistēmu), tiesu ekspertīzes vienība saglabā atbilstošus dokumentus par apakšuzņēmēja kompetenci, piemēram, akreditācijas apliecību vai pierakstus par novērtējumiem, ko veicis kvalificēts personāls saskaņā ar atbilstošām procedūrām.

#### 4.1.4. Atbildības piešķiršana

Tiesu ekspertīzes vienībai ir jābūt ieviestai skaidrai politikai un procedūrai attiecībā uz personāla iecelšanu un atbildības piešķiršanu par noziedzīga nodarījuma izpēti. Atbilstošu kompetentu personu, neatkarīgi no tās amata nosaukuma, ieceļ par atbildīgo lietā atkarībā no:

- ♦ tiesību aktiem un/vai politikas;
- ♦ nozieguma veida: izplatītākie noziedzīgie nodarījumi vai smags noziegums;
- ♦ lietas būtības, nozieguma vietas sarežģītības vai citiem apstākļiem.

Tiesu ekspertīzes izmeklētājam, kas norīkots kā atbildīgais lietā, ir galvenā atbildība par katras noziedzīga nodarījuma vietas izpēti un to norāda lietas materiālos. Visos posmos ir skaidri jānosaka atbildība, jo īpaši, ja ir iesaistīti darbinieki no dažādām organizatoriskajām vienībām.

### 4.2. Sākotnējo darbību veikšana noziedzīga nodarījuma vietā

Šajā posmā tiesu ekspertīzes vienība ierodas noziedzīga nodarījuma vietā un veic darbības, lai aizsargātu noziedzīga nodarījuma vietas integritāti un to novērtētu.

#### 4.2.1. Sākotnējās apspriedes noziedzīga nodarījuma vietā

Apspriedes noziedzīga nodarījuma vietā notiek ar attiecīgajām personām atkarībā no tiesību sistēmas valstī, piemēram, ar policiju, tiesu medicīnas ekspertu, tiesnesi, maģistrātiem, prokuroriem.

---

Ja sākotnējā vietas apmeklējumā tiek konstatēts, ka pieņēmumi par līguma pārskatīšanu pilnīgi neatbilst situācijai uz vietas, dažkārt ir nepieciešams atkārtot attiecīgos līguma pārskatīšanas posmus.

#### 4.2.2. Koordinēšana ar citām tiesu ekspertīzes vienībām var apakšuzņēmējiem

Tiesu ekspertīzes vienībai ne vienmēr var būt konkrēta kompetence vai spēja veikt visas nepieciešamās izpētes/testus. Šādā gadījumā tai var būt nepieciešams izmantot citus resursus. Tie var ietvert, piemēram, citas tiesu ekspertīzes vienības vai ekspertus no citām tiesu ekspertīzes vienībām. Šādos gadījumos var būt nepieciešams koordinēt visus noziedzīga nodarījuma vietas izpētē iesaistītos resursus.

Tādā gadījumā būtu jāizvērtē šādi aspekti:

- darbību secības koordinēšana, lai maksimāli aizsargātu priekšmetus;
- priekšmetu piesārņošanas vai savstarpējas piesārņošanās novēršana;
- lomu un pienākumu precizēšana.

#### 4.2.3. Noziedzīga nodarījuma vietas kontrole un saglabāšana

Ir svarīgi saglabāt noziedzīga nodarījuma vietas un tajā esošo priekšmetu, kas kalpo kā pierādījumi, integritāti. Pasākumi piesārņošanas novēršanai var ietvert, piemēram, individuālos aizsardzības līdzekļus, tostarp cimdus un sejas maskas, un piekļuves sniegšanu tikai personālam, kas veic izpētes vai testēšanas pienākumus, savukārt degradācijas novēršanas pasākumi var ietvert, piemēram, tentu izmantošanu, lai pasargātu noziedzīga nodarījuma vietu no lietus.

Tomēr procedūras, ko izmanto noziedzīga nodarījuma vietas integritātes saglabāšanai, ir atkarīgas no nozieguma veida un noziedzīga nodarījuma vietas. Izplatītāko noziedzīgo nodarījumu (piemēram, ielaušanās) izdarīšanas vietās tiesu ekspertīzes izmeklētājs var strādāt tikai ar pamata aizsarglīdzekļiem un nav nepieciešams kontrolēt piekļuvi, savukārt lielās āra teritorijās var būt nepieciešama stingrāka perimetra kontrole un pierādījumu izņemšanas un saglabāšanas procedūras nekā noziedzīgu nodarījumu vietās iekštelpās.

Vietās, kurās izdarīts noziedzīgs nodarījums, ko parasti dēvē par “smagu noziegumu”, piemēram, izvarošana vai slepkavība, ir nepieciešama stingra kontrole un saglabāšana. Piekļuve noziedzīga nodarījuma vietai būtu jākontrolē un jāierobežo, un to panāk, izveidojot vismaz vienu piekļuves kordonu; dažos gadījumos var izmantot otru iekšējo kordonu. Būtu jāreģistrē visas personas, kas ierodas noziedzīga nodarījuma vietā un iziet no tās. Visam personālam, kas ierodas noziedzīga nodarījuma vietā, ir jāvalkā individuālie aizsardzības līdzekļi, kas nodrošina noziedzīga nodarījuma vietas nepiesārņošanu. Tiesu ekspertīzes vienība savlaicīgi utilizē visus attiecīgos palīgmateriālus, kas izmantoti vai valkāti noziedzīga nodarījuma vietā, lai nodrošinātu, ka netiek negatīvi ietekmēti priekšmeti, kas izņemti no citām noziedzīga nodarījuma vietām.

Ja klients nekontrolē noziedzīga nodarījuma vietu un ja to nav iespējams kontrolēt tiesu ekspertīzes vienībai, visi jautājumi saistībā ar drošību un nekontrolētu piekļuvi būtu jāpieraksta izpētes piezīmēs.

---

### 4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes stratēģijas izstrāde

Šajā posmā tiek noteikts stratēģiskais plāns, un tas var ietvert šādus jautājumus:

- ♦ kas ir noticis;
- ♦ kur tas ir noticis;
- ♦ kad tas ir noticis;
- ♦ kā tas ir noticis;
- ♦ kas ir iesaistīts;
- ♦ kāpēc tas ir noticis?

Tiesu ekspertīzes vienība nosaka, kas ir noziedzīga nodarījuma vieta, kuras apskati tā ir norīkota veikt, un cenšas noteikt izmeklēšanas prasības. To darot, tai būtu jāizvērtē alternatīvas hipotēzes, tostarp tās, ko varētu sniegt klients. Tai ir arī jālemj par paraugu ņemšanas plānu, nepieciešamajiem paņēmieniem un/vai aprīkojumu, jānosaka, kādi paraugi ir jāpaņem, un tad jālemj par paraugu ņemšanas un/vai izpēšu/testu secību. Visus šos aspektus pieraksta.

#### 4.3.1. Nozieguma veida noteikšana

Par nozieguma veida noteikšanu parasti lemj klients, pirms tiesu ekspertīzes vienība tiek norīkota izpētes veikšanai.

Tiesu ekspertīzes vienībai būtu jābūt ieviestai politikai, kurā norādīti dažādi noziedzīga nodarījuma vietas izpētes līmeņi atkarībā no nozieguma veida, piemēram, nošķirot “izplatītākos noziedzīgos nodarījumus” un “smagus noziegumus” vai izmantojot cita veida apzīmējumus. Politikā būtu jāiekļauj rakstiskas norādes par to, kādas kompetences, metodes, aprīkojums, paņēmieni un resursi ir nepieciešami atkarībā no nozieguma veida.

#### 4.3.2. Noziedzīga nodarījuma vietas novērtējums un izmeklēšanas prasību noteikšana

Pēc tam, kad ir veikts noziedzīga nodarījuma vietas novērtējums, kas ietver jebkādu apspriešanos ar tiesībsardzības iestādes izmeklētāju vai ātrās reaģēšanas dienestu, tiesu ekspertīzes vienība var noteikt citu ekspertīzes darbības apjomu, nekā sākotnēji noteikts (skat. šā dokumenta 4.4.1. iedaļu). Tādā gadījumā to skaidri reģistrē, precizē un attiecīgā gadījumā saņem klienta pilnvarojumu. Šajā posmā var būt nepieciešams noteikt pārmeklēšanas shēmu.

#### 4.3.3. Paraugu ņemšana

Šajā kontekstā paraugu ņemšana no noziedzīga nodarījuma vietas ir izpētei vai testēšanai paredzēto materiālu atlase, izņemšana un prioritātes noteikšana. Parasti paraugu ņemšanu veic dažādu iemeslu dēļ, tostarp lai iegūtu iespējamu pierādījumu; ja vienības ir pārāk lielas, lai tās sūtītu uz laboratoriju kā veselu priekšmetu; lai, izpētot vai testējot kopuma daļu, atbildētu uz attiecīgajiem jautājumiem; lai samazinātu nepieciešamo analītisko noteikšanu kopskaitu, vienlaikus nodrošinot, ka tiek izpildītas visas attiecīgās juridiskās un zinātniskās prasības.

---

Lai noteiktu paraugus, kas jāņem, un dažādu paraugu ņemšanas un izpēšu/testu veikšanas secību, ir nepieciešama paraugu ņemšanas metode un paraugu ņemšanas plāns.

Paraugu ņemšanas metode nodrošina, ka paraugi tiek paņemti tādā veidā, kas nodrošina to integritāti un turpmāko izpēšu/testu derīgumu. Turklāt paraugu ņemšanas metode ietver veidu, kādā paraugi tiek atlasīti, un atbilstoša parauga iegūšanas mehānismu, tostarp sagatavošanu un apstrādi.

Nosakot izmantojamās paraugu ņemšanas metodes un paraugu ņemšanas plānus, būtu jāņem vērā šādi faktori:

- ♦ klienta pieprasījums un/vai prasības;
- ♦ pieejamā pamatinformācija;
- ♦ prioritātes noteikšana jautājumam(-iem), uz kuru(-iem) jāsniedz atbildes;
- ♦ attiecīgu hipotēžu izvirzīšana un to precizēšana noziedzīga nodarījuma vietas apskates laikā;
- ♦ atbilstošais tiesu ekspertīzes / testa veids;
- ♦ nepieciešamība izmantot statistisko paraugu atlasī;
- ♦ īpaši apsvērumi, kas jāņem vērā, piemēram, laikapstākļi, veselības un drošības apsvērumi, priekšmetu atrašanās vieta, piesārņošanas iespēja, iespējamās manipulācijas ar priekšmetiem, to sajaukšanās ar citiem priekšmetiem, parauga neviendabīgums u. c.;
- ♦ nepieciešamība paraugu ņemšanu veikt secīgi, piemēram, ja pirkstu nospiedums ir asinīs, vispirms pirkstu nospiedumu pārbaudītājam ir jāpārbauda nospiedums un tikai pēc tam jānoņem asinis DNS profilēšanai;
- ♦ nepieciešamība konsultēties ar visiem attiecīgajiem ekspertiem un/vai personālu;
- ♦ nepieciešamība izstrādāt starpiestāžu stratēģiju, lai nodrošinātu, ka tiek paņemti atbilstoši paraugi;
- ♦ juridiskās prasības;
- ♦ organizācijas politika.

Ņemot paraugus noziedzīga nodarījuma vietās, uzsvars tiek likts uz personāla kompetenci. Tāpēc personāla profesionālā sagatavošana un kompetence ir primāri svarīga šo darbību veikšanā. Profesionālā sagatavošana ietver visus paraugu ņemšanas aspektus noziedzīga nodarījuma vietā, un kompetenci novērtē gan sākotnēji, gan regulāri.

Ja tiesu ekspertīzes vienība strādā citas organizācijas vadībā, kas jau ir noteikusi paraugu ņemšanas plānu, tiesu ekspertīzes vienībai ir jāievēro tikai sava paraugu ņemšanas metode.

#### 4.3.4. Nepieciešamo tehnisko līdzekļu, paņēmieni un/vai aprīkojuma noteikšana

Tiesu ekspertīzes vienībai ir jābūt ieviestai politikai un procedūrām, lai nodrošinātu, ka tās rīcībā ir atbilstošs aprīkojums, tehniskie līdzekļi un paņēmieni. Lai to noteiktu, būtu jāņem vērā šādi aspekti:

- ♦ noziedzīga nodarījuma vietas atrašanās vieta – iekštelpas vai ārtelpa;
- ♦ priekšmeta stāvoklis – trausls vai stabils;

- 
- ♦ laika apstākļi, kas varētu ietekmēt noziedzīga nodarījuma vietu vai tajā esošos priekšmetus;
  - ♦ apsvērumi par noziedzīga nodarījuma vietas pārvaldību, kas var izmainīt vai piesārņot priekšmetu;
  - ♦ papildu apstrādes paņēmieni, kas var būt jāveic noziedzīga nodarījuma vietā, piesaistot specializētu personālu.

Politikā un procedūrā būtu jāiekļauj arī darbības, kas veicamas, ja tiek konstatēts, ka tiesu ekspertīzes vienība nevar veikt pieprasīto darbu noziedzīga nodarījuma vietā.

#### 4.3.5. Koordinēšana ar citām tiesu ekspertīzes vienībām vai apakšuzņēmējiem

Tiesu ekspertīzes vienībai, kas ir primāri atbildīga par nozieguma vietu, noteiktos apstākļos var būt nepieciešams lūgt citu tiesu ekspertīzes vienību vai apakšuzņēmēju atbalstu, lai pienācīgi apstrādātu noziedzīga nodarījuma vietu. Lai nodrošinātu noziedzīga nodarījuma vietas integritāti un visu no vietas izņemto priekšmetu vērtību, ir absolūti nepieciešams koordinēt tiesu ekspertīzes vienību un/vai apakšuzņēmēju darbu. Būtu jānodrošina, ka par noziedzīga nodarījuma vietu galvenā atbildīgā tiesu ekspertīzes vienība skaidri iecel pārstāvi, kurš ir pilnīgi atbildīgs par citu tiesu ekspertīzes vienību un apakšuzņēmēju darba koordinēšanu.

Jebkurai tiesu ekspertīzes vienībai, kas ierodas noziedzīga nodarījuma vietā, vispirms būtu jānoskaidro, vai tiek iesaistītas citas tiesu ekspertīzes vienības vai apakšuzņēmēji. Ja tādi ir, pirms jebkādu darbību uzsākšanas noziedzīga nodarījuma vietā būtu jāsaazinās ar citām tiesu ekspertīzes vienībām vai apakšuzņēmējiem.

Svarīgi apsvērumi, kas jāņem vērā, koordinējot vairāku tiesu ekspertīzes vienību vai apakšuzņēmēju darbu, ir noziedzīga nodarījuma vietas integritāte, no noziedzīga nodarījuma vietas izņemto priekšmetu “glabāšanas ķēde” un pieejamo priekšmetu nejauša iznīcināšana.

### 4.4. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes veikšana

Šajā posmā:

- ♦ dokumentē noziedzīga nodarījuma vietu;
- ♦ pārmeklē un/vai apskata noziedzīga nodarījuma vietu;
- ♦ pastāvīgi interpretē noziedzīga nodarījuma vietu;
- ♦ izņem, marķē, dokumentē un savāc priekšmetus;
- ♦ ņem paraugus, reģistrē paraugu ņemšanu;
- ♦ var pārskatīt stratēģijas un plānus.

#### 4.4.1. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes procedūras

Tiesu ekspertīzes vienība veic noziedzīga nodarījuma vietas izpēti saskaņā ar tās vadības sistēmā noteiktajiem procesiem un procedūrām.

Noteiktos apstākļos klienti sniedz papildu informāciju vai pamatinformāciju, kas būtu jāņem vērā vai skaidri jāpārbauda noziedzīga nodarījuma vietas izpētes laikā. Ja izmanto šādu papildu vai pamatinformāciju, to reģistrē. Turklāt šādas informācijas sniegšana nedrīkstētu apdraudēt tiesu ekspertīzes vienības objektivitāti.

---

Pirms priekšmetu izņemšanas tiesu ekspertīzes vienībai būtu jāizvērtē uz vietas konstatētie apstākļi, lai nodrošinātu, ka priekšmeti tiek izņemti un dokumentēti tā, lai līdz minimumam samazinātu veikto darbību ietekmi. Vajadzības gadījumā un atkarībā no tehniskajām iespējām priekšmetus sagatavo paraugu ņemšanas procesam. Būtu jāizvērtē paraugu ņemšanas secība.

#### 4.4.2. Noziedzīga nodarījuma vietas dokumentēšana

Noziedzīga nodarījuma vietu dokumentē pirms izpētes sākšanas un visā izpētes laikā. Dokumentāciju var sagatavot, piemēram:

- ♦ rakstiski un/vai zīmējuma veidā;
- ♦ ar balss ierakstu;
- ♦ ar fotoattēliem un/vai digitāliem attēliem, izmantojot fotokameras, dronus, mobilos telefonus;
- ♦ elektroniski, izmantojot, piemēram, planšetdatorus, klēpj datorus;
- ♦ ar videoierakstiem;
- ♦ ar 3D lāzerskenēšanu.

#### 4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte

Tā ietver šādus posmus:

- ♦ pārmeklēšanu;
- ♦ atrašanās vietas noteikšanu;
- ♦ būtiskuma novērtēšanu;
- ♦ dokumentēšanu;
- ♦ izņemšanu;
- ♦ identificēšanu (marķēšanu);
- ♦ saglabāšanu un aizsargāšanu;
- ♦ iepakojšanu;
- ♦ transportēšanu.

Visas noziedzīga nodarījuma vietas izpētes laikā veiktās darbības, rezultātus, novērojumus un izdarītos secinājumus pieraksta. Pierakstiem ir jābūt pietiekamiem, lai cita kompetenta persona varētu saprast un novērtēt noziedzīga nodarījuma vietas izpēti.

Tiesu ekspertīzes vienībai būtu jāveic pārmeklēšana saskaņā ar strukturētu procedūru, vismaz smaga nozieguma izdarīšanas teritorijā. Par to būtu jāveic pieraksti.

Priekšmetus izņem saskaņā ar vadības sistēmā noteiktajiem procesiem un procedūrām.

Izņemtajiem priekšmetiem piešķir skaidru un unikālu identifikāciju, lai tos varētu sistemātiski novērtēt. Izņemtos priekšmetus un to atrašanās vietu dokumentē vai raksturo, izmantojot atbilstošas procedūras, piemēram, mērījumus, plānus, shēmas, fotoattēlus, fotogrammetriju, lai šos priekšmetus varētu vienmēr identificēt un noteikt to atrašanās vietu. Priekšmetu identifikācijai ir jāatbilst atzinumā sniegtajai.

---

Strādājot ar potenciāli bīstamām vielām un priekšmetiem, ir nepieciešami un ir jāievēro atbilstoši piesardzības pasākumi un procedūras.

Juridisku apsvērumu dēļ tiesu ekspertīzes vienība uztur “glabāšanas ķēdes” pierakstus par priekšmetiem, kas ir tās kontrolē. Pierakstos detalizēti norāda katru personu vai organizāciju, kuras valdījumā nonāk priekšmets, vai arī šā priekšmeta atrašanās vietu (piemēram, ja tas nonāk glabāšanā).

Atbilstoša “glabāšanas ķēdes” definīcija un procedūra būtu jāpielāgo katras valsts tiesību normām. Tiesu ekspertīzes vienība veic atbilstošus piesardzības pasākumus, lai nodrošinātu, ka identificētie priekšmeti, kas paņemti turpmākai izpētei vai testēšanai, tiek izņemti, uzglabāti un transportēti, tos nezaudējot un nepiesārņojot (apkārtējās vides, laika apstākļu, cilvēka darbības utt. ietekmē).

Parasti tiesu ekspertīzes personāls pastāvīgi pārskata noziedzīga nodarījuma vietas izpētes plānu un stratēģiju. Jebkādus labojumus reģistrē.

#### 4.4.4. Izpētes/testi

Skat. arī šā dokumenta 3.12. iedaļā sniegtās vispārējās vadlīnijas attiecībā uz aprīkojumu.

Tiesu ekspertīzes vienība, veicot noziedzīga nodarījuma vietas izpēti, var veikt izpētes/testus, tostarp kvantitatīvus mērījumus un ķīmiskos vai skrīninga testus. Ja vienība ir akreditēta saskaņā ar ISO/IEC 17025, tad attiecīgās prasības ir iekļautas šajā konkrētajā standartā. Savukārt, ja institūcija ir akreditēta saskaņā ar ISO/IEC 17020 un tās inspicēšanas darbība ietver izpētes/testus, tai būtu jāizpilda attiecīgās ISO/IEC 17025 prasības, piemēram, mērījumu izsekojamība, validācija, kvalitātes nodrošināšana. Skat. D pielikumu.

#### 4.4.5. Noziedzīga nodarījuma vietā izmantotais aprīkojums

Pārvietojamās iekārtas, kas tiek izmantotas noziedzīga nodarījuma vietā un kas pirms nogādāšanas uz noziedzīga nodarījuma vietu ir jākalibrē vai jāpārbauda saskaņā ar noteikto tehniskās apkopes programmu, ir tostarp šādas:

- ♦ digitālās fotokameras (krāsu līdzsvara kalibrēšana);
- ♦ elektrostatisks putekļu pacēlājs;
- ♦ tiesu ekspertīzes gaismas avoti, piemēram, bioloģisku pierādījumu noteikšanai (UV un IR gaismas avoti);
- ♦ gāzes, sprāgstvielu, šķidrumu/paātrinātāju detektori;
- ♦ lāzera telemetri, mērlīnijas, mikrometri un mērierīces attālumu un izmēru reģistrēšanai;
- ♦ termometri;
- ♦ trokšņa mērītāji;
- ♦ GPS vietas noteikšanai/reģistrēšanai;
- ♦ taustecirkulis;
- ♦ fotojonizācijas detektors;
- ♦ datu reģistratori, ko izmanto laika apstākļu informācijas reģistrēšanai (palinoloģijai un entomoloģijai).

---

Tādu kritiski svarīgu palīgmateriālu paraugi, kas jāpārbauda, lai parādītu, ka to turpmāka lietošana noziedzīga nodarījuma vietā būs uzticama, ir tostarp šādi:

- testa komplekti – asinīm (piemēram, peroksidāzes testi), spermai (piemēram, skābes fosfatāze), narkotikām (piemēram, Markusa reaģents),
- ķīmisko vielu noteikšanai un pastiprināšanai (piemēram, luminols, leikokristālvioletais).

Testa rezultātus pieraksta.

Pārvietojamo laboratoriju aprīkojumam, ko izmanto noziedzīga nodarījuma vietā, ir jāatbilst tādām pašām prasībām kā stacionāro laboratoriju aprīkojumam.

#### **4.5. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu novērtēšana un turpmākas izpētes vai testēšanas izvērtēšana**

Šajā posmā tiesu ekspertīzes vienība nosaka, vai ir izpildīts izpētes vai testēšanas mērķis, vai ir nepieciešamas un iespējamās turpmākas izpētes/testi un vai noziedzīga nodarījuma vietas izpēte/testēšana ir pabeigta. Šajā posmā tiesu ekspertīzes vienība arī izlemj, vai paraugi ir jānosūta turpmākai izpētei vai testēšanai.

##### **4.5.1. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu pārskatīšana saistībā ar pieprasījumu un stratēģiju**

Anomālijas un neatbilstības ir rezultāti un novērojumi noziedzīga nodarījuma vietā, kas neiederas vispārējā priekšstatā par noziedzīga nodarījuma vietu, piemēram, apskatot nozagtu transportlīdzekli, mašīnas bagāžniekā tiek atrasts liķis. Neatbilstība attiecībā uz priekšmetu var būt tāda, ka priekšmets ir pazudis, priekšmets nav aizziņmogots vai ir šaubas par priekšmeta piemērotību vai integritāti.

Anomālijas vai neatbilstības noziedzīga nodarījuma vietā, ko saskata vai konstatē izmeklēšanas grupa, reģistrē un tās būtu jānoskaidro, pirms tiek uzsākta pašas noziedzīga nodarījuma vietas izpēte. Tās var ietekmēt izpētes turpmāko virzību vai arī radīt nepieciešamību uz vietas veikt procedūru, kas atšķiras no standarta vadības sistēmas procedūrām. Ja rodas šaubas par to, vai konstatētajos apstākļos priekšmetu var pienācīgi izņemt, pirms izpētes darbību sākšanas būtu jākonsultējas ar augstākstāvošo institūciju (piemēram, tiesu, tiesnesi, prokuroru) vai klientu par to, vai un kā būtu jāizmanto pieejamie resursi.

##### **4.5.2. Sīkāk apskatāmo priekšmetu noteikšana un priekšmetu integritātes nodrošināšana**

Ja tiesu ekspertīzes vienība ir atbildīga par priekšmetu transportēšanu un uzglabāšanu pirms to turpmākas izpētes vai testēšanas, tā nodrošina, ka identificētie priekšmeti tiek izņemti, uzglabāti un transportēti, nepieļaujot to piesārņošanu (no vides, laika apstākļu, cilvēku darbības utt. rezultātā) un bojāšanos un pienācīgi ievērojot priekšmetu integritāti un “glabāšanas ķēdi”. Ja tiek pārvietoti ātrbojīgi priekšmeti, līdz minimumam jāsamazina to bojāšanās.

---

Ja tiesu ekspertīzes vienība nodod priekšmetus klientam vai citai organizācijai, kas tos transportē un uzglabā pirms to turpmākas izpētes vai testēšanas, tiesu ekspertīzes vienība informē to par visiem jautājumiem attiecībā uz iepriekš minētajiem aspektiem.

Ja tiesu ekspertīzes vienība ir atbildīga par to, kurus priekšmetus sūtīt izpētei vai testēšanai, tai par to būtu jānoslēdz vienošanās ar klientu. Tas var ietvert koordinēšanu ar:

- ♦ apakšuzņēmējiem;
- ♦ dažādām tiesību aizsardzības iestādēm;
- ♦ citām organizācijām, piemēram, tiesu medicīnas ekspertu, kas sniedz un saņem informāciju.

Tiesu ekspertīzes vienībai būtu jāņem vērā minētie aspekti arī tad, ja tās pienākums ir iegūt daļu no turpmāk minētā un citus datus vai uzdot citai organizācijai tos iegūt:

- ♦ informāciju no citiem avotiem, piemēram, mobilo sakaru uzņēmumiem;
- ♦ ierakstu izņemšanu no *CCTV* (videonovērošanas kamerām);
- ♦ paraugus no iespējamiem aizdomās turētajiem vai cietušajiem;
- ♦ paraugus izslēgšanas nolūkā, piemēram, DNS vai pirkstu nospiedumus.

#### **4.6. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu interpretēšana un ziņošana**

Šī iedaļa attiecas uz rezultātu un novērojumu interpretēšanu un ziņošanu, kas var tikt veikta uzreiz pēc noziedzīga nodarījuma vietas izpētes.

Atzinumā būtu jāiekļauj visi izpēšu/testu un novērojumu rezultāti un attiecīgā gadījumā, ja pieļaujams, no šiem rezultātiem izdarītie secinājumi. Atzinumā būtu jāiekļauj jebkāda informācija, pamatojoties uz kuru var veikt interpretāciju.

Noziedzīga nodarījuma vietā iegūtie rezultāti var būt pieejami klientiem iekšējās datubāzēs, nevis oficiālu atzinumu veidā, vai arī klienti var pieprasīt vienkāršotu atzinumu. Ir svarīgi nodrošināt, ka vienkāršošanas rezultātā atzinums neklūst neskaidrāks, un tiesu ekspertīzes vienības rīcībā esošajiem pierakstiem ir jābūt tādiem, lai vēlāk varētu sagatavot visaptverošu atzinumu, ja tas nepieciešams.

Tiesu ekspertīzes vienībai būs jāizstrādā savs atzinumu formāts un satura rādītājs.

Vispārējie interpretācijas un ziņošanas principi ir sniegti 4.8. un 4.9. iedaļā.

#### **4.7. Izpēte un testēšana**

Šajā posmā tiesu ekspertīzes vienības personāls nosaka izpētes vai testēšanas stratēģiju, izvēlas metodes un procedūras un lemj par paraugu ņemšanas un izpēšu/testu secību. Tas tiks darīts, vienojoties ar klientu līguma pārskatīšanas ietvaros.

---

#### 4.7.1. Līguma pārskatīšana un informācijas apmaiņa

Personai, kas veiks izpēti vai testēšanu, ne vienmēr ir iepriekšējas zināšanas par lietu. Tāpēc ir nepieciešams dokumentēts līguma pārskats, kurā noteikts veicamās izpētes vai testēšanas mērķis.

Ja persona, kas veic izpēti vai testēšanu, ir saņēmusi jebkādu pamatinformāciju, šīs informācijas sniegšana nedrīkst ietekmēt eksperta objektivitāti.

#### 4.7.2. Izpētes vai testēšanas stratēģija

Nosakot izpētes vai testēšanas stratēģiju, tiesu ekspertīzes vienībai būtu attiecīgā gadījumā jāņem vērā šādi aspekti:

- ♦ klienta prasības;
- ♦ spēja ar tiesu ekspertīzes izpēšu/testu palīdzību risināt noteiktos jautājumus;
- ♦ klienta prasību steidzamība un prioritāte;
- ♦ atbilstoša pamatinformācija;
- ♦ alternatīvas klienta sniegtajiem priekšlikumiem;
- ♦ tiesu ekspertīzes vienībai pieejamie resursi;
- ♦ eksperti, ar kuriem var būt nepieciešams konsultēties pirms izpēšu/testu veikšanas;
- ♦ izpētes/testi, kas var sniegt visvairāk informācijas saistībā ar dažādiem priekšlikumiem un alternatīvām;
- ♦ jautājumi, kas varētu ietekmēt izpētāmo vai testējamo priekšmetu integritāti;
- ♦ iespējamie ierobežojumi, piemēram, nepieciešamība saglabāt materiālu citiem nolūkiem vai izmaksas;
- ♦ izpētes/testi vai darbības, kas var negatīvi ietekmēt turpmākas izpētes/testus;
- ♦ vairākās disciplīnās veiktas izpētes vai testēšanas koordinēšana, lai noteiktu paraugus, kas jāpaņem, un paraugu ņemšanas vai izpēšu/testu secību;
- ♦ attiecīgajā brīdī laboratorijās pieejamie izpētes vai testēšanas pakalpojumi;
- ♦ apsvērumi par piesārņošanas nepieļaušanas pasākumiem attiecībā uz izpētēm/testiem, kas tiek apspriesti, un visu veidu pierādījumiem, kas var būt pieejami;
- ♦ izpētes vai testēšanas stratēģijas pastāvīga pārskatīšana, ņemot vērā jaunu un svarīgu informāciju;
- ♦ kas ir tehniski iespējams un noderīgs, lai izpildītu klienta, tostarp aizstāvības, prasības.

Izpētes vai testēšanas stratēģijā var ņemt vērā arī citus elementus.

#### 4.7.3. Nepieciešamie tehniskie līdzekļi, paņēmieni un aprīkojums

Piekļuve laboratorijas darbības zonai ir kontrolējama un ierobežota. Apmeklētājiem nedrīkst būt neierobežota piekļuve laboratorijas darbības zonai. Jāreģistrē visi apmeklētāji, kas apmeklē laboratorijas darbības zonas.

Priekšmetu uzglabāšanas zonām ir jābūt drošām, lai novērstu zādzību vai iejaukšanos, un piekļuvei tām ir jābūt ierobežotai un kontrolējamai. Uzglabāšanas apstākļiem ir jābūt tādiem, lai novērstu priekšmeta zudumu, bojāšanos un piesārņošanu un saglabātu tā integritāti un identitāti. Tas attiecas gan uz laiku pirms, gan pēc izpēšu/testu veikšanas. Ja tiek pārvietoti ātrbojīgi priekšmeti, līdz minimumam jāsamazina to bojāšanās.

---

#### 4.7.4. Starpdisciplināras izpētes vai testēšanas koordinēšana

Lai noteiktu izpētes vai testēšanas stratēģiju, izvēlētos atbilstošas metodes un lemtu par atbilstošu secību, ir nepieciešamas vispārējas praktiskās zināšanas par tiesu ekspertīzes spējām attiecīgajā brīdī. Lai nodrošinātu atbilstoša līmeņa pakalpojumus klientiem un nepieļautu pierādījumu nejaušu zaudēšanu, visiem tiesu ekspertīzes vienības darbiniekiem, kuru pienākums ir pieņemt šādus lēmumus, ir jābūt vismaz vispārēji sagatavotiem veikt izpēti vai testēšanu pieejamajās tiesu ekspertīzes disciplīnās. Lai nodrošinātu informētību par attiecīgajā brīdī pieejamajām tiesu ekspertīzes spējām, tostarp par nesagraujošajām izpētēm/testiem pretstatā sagraujošajām izpētēm/testiem, būtu periodiski jānodrošina atjauninātas tiesu ekspertīzes vienības personāla mācības.

Nosakot piemērotāko priekšmetu iepakojumu un uzglabāšanu, kā arī to, kādi paraugi ir jāņem izpētei vai testēšanai un kāda ir atbilstoša izpēšu/testu secība, pienācīgi jāizvērtē iespējamās turpmākās izpētes/testi. Ja priekšmetiem attiecīgajā lietā ir jāveic starpdisciplināra izpēte vai testēšana, būtu jābūt izstrādātai kārtībai, kā nodrošināt, ka katram priekšmetam, kuram jāveic izpēte vai testēšana, tiek veiktas atbilstošas izpētes/testi un ka šo izpēšu/testu secība ļauj vienmēr veikt papildu izpētes/testus.

Katra persona, kas veic paraugu ņemšanu, izpēti vai testēšanu, ir vienmēr atbildīga par katra priekšmeta pārvietošanu, apstrādi, paraugu ņemšanu un izpēti vai testēšanu piemērotākajā veidā un secībā.

#### 4.7.5. Kritisko konstatējumu pārbaude

Pierakstos par kritisko konstatējumu pārbaudēm ir jānorāda, ka katrs kritiskais konstatējums ir pārbaudīts, kas šīs pārbaudes ir veicis un kad tās ir veiktas. To var norādīt vairākos veidos, tostarp veicot ierakstu par katru kritisko konstatējumu, veicot ierakstu kritisko konstatējumu kopsavilkumā vai attiecīgu paziņojumu pierakstos. Pierakstos norāda, vai kritiskais konstatējums ir saskaņots, vai arī norāda darbību, kas veikta, ja tas nav noticis.

Ja kritisko konstatējumu pārbaude ir vienīgā kvalitātes kontroles procedūra, piemēram, asins pēdu analīze, apavu salīdzināšana, ugunsgrēka vietas interpretācija vai bojājumu identifikācija un interpretācija, tad šo pārbaudi veic, nezinot sākotnējo rezultātu, un šai neatkarībai ir jābūt nosakāmai no pierakstiem.

#### 4.7.6. Paraugu ņemšana

Materiālu atlase, izņemšana, prioritāšu noteikšana un paraugu ņemšana no iesniegtajiem testēšanas priekšmetiem ir svarīgas tiesu ekspertīzes procesa daļas. Laboratorijas nodrošina dokumentētas procedūras un mācību programmas, kas aptver šo darba aspektu, un to, ka tiek uzturēti detalizēti visa iesaistītā personāla kompetences un mācību apguves pieraksti. Skat. arī šā dokumenta 4.3.3. iedaļu.

#### 4.7.7. Izpēšu/testu veikšana

##### 4.7.7.1. Darbs ar priekšmetiem

Juridisku apsvērumu dēļ tiesu ekspertīzes vienībai ir jāspēj parādīt, ka priekšmeti, kuri ir pārbaudīti un par kuriem ir sagatavoti atzinumi, ir tie paši, kas tika iesniegti. No

---

priekšmetu saņemšanas brīža uztur “glabāšanas ķēdes” pierakstus, kuros detalizēti norāda ikvienu personu, kuras valdījumā nonāk priekšmets, vai arī šā priekšmeta atrašanās vietu (piemēram, ja tas ir glabāšanā).

Ja priekšmetus ir ģenerējusi tiesu ekspertīzes vienība, piemēram, šķiedru mikrodaļiņu [noņemšanas] plēve, mikroskopa priekšmetstikliņi, jāizveido “glabāšanas ķēdes” pieraksti un tie jāiekļauj lietas materiālos.

Ir jābūt dokumentētām procedūrām, kurās aprakstīti pasākumi, kas jāveic, lai apskates procesa laikā aizsargātu bez uzraudzības atstātus priekšmetus.

#### 4.7.7.2. Rezultātu derīguma nodrošināšana

Izpētes vai testēšanas izpildi uzrauga saskaņā ar darbības kvalitātes kontroles shēmām, kas atbilst tiesu ekspertīzes vienības veikto izpēšu/testu veidam un biežumam.

Pieejamie kvalitātes kontroles pasākumi ietver tostarp:

- references kolekcijas;
- sertificētus references materiālus un references materiālus;
- statistikas tabulas;
- pozitīvo un negatīvo kontroli;
- kontroles diagrammas;
- izpētes/testa atkārtojumus;
- alternatīvas metodes;
- atkārtotas izpētes/testus;
- bojātus paraugus, standarta papildinājumus un iekšējos standartus;
- neatkarīgas pārbaudes (verifikāciju), ko veic cits pilnvarots darbinieks.

Atkarībā no konkrētās veicamās izpētes vai testēšanas tiesu ekspertīzes vienība var izmantot vienu vai vairākus minētos piemērus, lai pierādītu, ka izpēte/testi joprojām ir derīgi. Konkrētajā darba jomā nepieciešamās kvalitātes kontroles procedūras nosaka par darbu atbildīgā tiesu ekspertīzes vienība, pamatojoties uz labāko profesionālo praksi. Procedūras dokumentē un dokumentāciju saglabā, lai pierādītu, ka ir veikti visi atbilstošie kvalitātes kontroles pasākumi un ka visi kvalitātes kontroles rezultāti ir pieņemami vai, ja tie nav pieņemami, ka ir veiktas atbilstošas korektīvās darbības.

Efektīvs veids, kā tiesu ekspertīzes vienība var uzraudzīt savu darbību gan attiecībā uz savām prasībām, gan salīdzinājumā ar vienādranga vienību darbību, ir regulāri piedalīties prasmes pārbaudes programmās. Piedaloties prasmes pārbaudes programmās, tiesu ekspertīzes vienībai būtu jāizmanto savas dokumentētās izpētes/testu procedūras. Programmās darbību regulāri pārskata un vajadzības gadījumā veic korektīvās darbības. Prasmes pārbaudes pierakstos būtu jāiekļauj:

- pilnīga informācija par veiktajām izpētēm/testiem;
- iegūtie rezultāti un secinājumi;
- norāde, ka darbība ir pārskatīta;
- vajadzības gadījumā informācija par veiktajām korektīvajām darbībām.

---

## 4.8. Izpēšu/testu rezultātu interpretācija

Šajā posmā vienība, kas veic izpēti/testus, novērtē un interpretē attiecīgo izpēšu/testu rezultātus, pamatojoties uz pieprasījumu un procesa laikā sniegto informāciju.

### 4.8.1. Interpretēšana

Interpretācija ir process, kurā secinājumi tiek izdarīti, pamatojoties ne tikai uz veiktās izpēti/testa rezultātiem, piemēram, secinājumi tiek izdarīti no noziedzīga nodarījuma vietā veiktajiem novērojumiem.

Interpretāciju sniedz, pamatojoties uz izvērstu izpēti. Ja tas nav iespējams, interpretāciju pamato vismaz ar dokumentētu pierādījumu kopumu (pierakstiem).

Būtu jāizvirza hipotēze, pamatojoties uz pieejamo informāciju. Būtu jāizvērtē arī alternatīvas hipotēzes.

Veicot interpretāciju, pilnīgi jāņem vērā izmantoto izpēšu/testu ierobežojumi. Piemēram, galīgos secinājumus nevar izdarīt, pamatojoties uz ķīmiskiem testiem.

Tiesu ekspertīzes vienības personālam būtu jābūt piekļuvei pilnīgiem, vispusīgiem un precīziem izpēti/testa rezultātiem un novērojumiem un atbilstošiem, uzticamiem informācijas avotiem, lai pamatotu interpretāciju. Rezultātus un novērojumus lietas kontekstā var interpretēt, ja ir pieejams pietiekami daudz informācijas par lietu.

Vienas vai vairāku alternatīvu hipotēžu izvērtēšana ļauj organizācijai parādīt tās objektivitāti.

Vajadzības gadījumā būtu jālūdz, lai klients sniedz pietiekamu informāciju par priekšmetiem un noziedzīga nodarījuma vietas apstākļiem. Šādas informācijas trūkums var ierobežot pienācīgas interpretācijas iespēju, tomēr šādas informācijas sniegšana nedrīkstētu ietekmēt tiesu ekspertīzes vienības objektivitāti.

### 4.8.2. Salīdzinošā pārbaude

Salīdzinošā pārbaude būtu jāveic rezultātu un novērojumu interpretācijas gadījumos, jo tā būtu jāuzskata par kritisku konstatējumu. Salīdzinošo pārbaudi veic pilnvarota persona, kurai ir atbilstoša tehniskā kompetence šajā jomā, lai apstiprinātu rezultātu derīgumu un/vai novērtētu, ka secinājumiem un/vai atzinumiem ir atbilstošs un pietiekams pamats.

### 4.8.3. Kompetence

Personāls, kas interpretē rezultātus, ir novērtēts un atzīts par kompetentu, pirms tas sniedz paziņojumus, tostarp veic rezultātu un novērojumu interpretāciju un atzinumus.

Ir jābūt skaidri definētām kompetences prasībām/kritērijiem, lai veiktu interpretāciju.

---

#### 4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija

Šajā posmā organizācija sniedz atzinumu par izpēšu/testu rezultātiem. Pēc klienta pieprasījuma tiesu ekspertīzes vienība var sniegt sākotnējo atzinumu mutiski vai pa e-pastu. Gadījumos, kad darbs ir apturēts pēc klienta pieprasījuma, atzinums nav obligāts.

Visiem atzinumiem, kas sagatavoti uz visu veidu informācijas nesējiem, ir jāatbilst atzinumu sniegšanas prasībām, kas noteiktas attiecīgi ISO/IEC 17020 vai ISO/IEC 17025.

Ja tiesību sistēmā ir noteikts tiesu ekspertīzes atzinuma formāts un/vai informācija, kas tajā ir jāiekļauj, un tādējādi tiesu ekspertīzes vienība nevar iekļaut visus elementus, kas uzskaitīti ISO/IEC 17025 7.8. punktā vai ISO/IEC 17020 7.4.2. punktā, tad tiesu ekspertīzes vienība var pieņemt vienu vai vairākus no minētajiem prasību izpildes līdzekļiem vai līdzvērtīgus līdzekļus:

- ♦ sagatavot tiesu ekspertīzes atzinumu, kurā iekļauj visu informāciju, kas noteikta attiecīgi ISO/IEC 17025 vai ISO/IEC 17020;
- ♦ sagatavot tiesu ekspertīzes atzinuma pielikumu, kurā iekļauj jebkādu papildu informāciju, kas noteikta attiecīgi ISO/IEC 17025 vai ISO/IEC 17020;
- ♦ nodrošināt, ka konkrētās lietas materiālos ir iekļauta visa attiecīgā informācija, kas noteikta attiecīgi ISO/IEC 17025 vai ISO/IEC 17020.

Atzinumā norādāmās informācijas veids un apjoms var būt atkarīgs no tiesību sistēmas. Tomēr vienmēr ir skaidri jānorāda, kuras daļas ietver pamatinformāciju, kuras – rezultātus vai novērojumus un kuras – interpretāciju vai atzinumus.

Izpēšu/testu rezultāti var būt pieejami klientiem iekšējās datubāzēs, nevis oficiālu atzinumu veidā, vai arī klienti var pieprasīt vienkāršotu atzinumu. Ir svarīgi nodrošināt, ka vienkāršošanas rezultātā atzinums nekļūst neskaidrāks, un tiesu ekspertīzes vienības rīcībā esošajiem pierakstiem ir jābūt tādiem, lai vēlāk varētu sagatavot visaptverošu atzinumu, ja tas nepieciešams.

Klientam sniegtais rezultāts nekādā veidā nedrīkst būt maldinošs.

Atzinumā būtu jāiekļauj visi izpēšu/testu un novērojumu rezultāti un attiecīgā gadījumā, ja pieļaujams, no šiem rezultātiem izdarītie secinājumi.

Tiesu ekspertīzes vienības sagatavotajiem atzinumiem ir jābūt pilnīgiem un jāietver informācija, pamatojoties uz kuru var veikt interpretāciju.

Tiesu ekspertīzes vienībai ir jābūt ieviestai procedūrai un kritērijiem, lai izlemtu, kad un kādā apmērā ir nepieciešams veikt atzinuma salīdzinošo pārbaudi. Salīdzinošā pārbaude būtu jāveic kvalificētai personai, kurai ir atbilstoša kompetence apstiprināt rezultātu derīgumu. Secinājumiem ir jābūt pienācīgi sagatavotiem.

Klientam sniegtajā atzinumā skaidri norāda, uz kāda pamata ir sagatavota interpretācija un/vai atzinums, tostarp rezultāti un novērojumi, kā arī norāda informāciju, kas pieejama atzinumā sniegtā novērtējuma laikā. Viedokļiem ir jābūt izstrādātiem tā, lai tie būtu objektīvi, piemēram, pietiekami līdzsvaroti, un tiem būtu jābūt norādītiem atzinumā un/vai pieejamiem klientam.

---

Tiesu ekspertīzes vienība var sniegt mutisku atzinumu, ja to lūdz klients un ja to atļauj laboratorijas politika un attiecīgā gadījumā – tiesību akti. Būtu jānodrošina, ka mutisku atzinumu sniedz tikai atbilstošs kompetents personāls, un tas būtu vienmēr jāreģistrē, un pēc tam jāsagatavo rakstisks atzinums.

Ja iespējams, visi mutiskajā atzinumā ietvertie kritiskie konstatējumi būtu jāpārbauda. Ja par ziņoto informāciju nav veikta salīdzinošā pārbaude vai ja izpēte/testi nav pabeigti pirms mutiskā atzinuma sniegšanas klientam, mutiskajā atzinumā iekļauj atzinošu, ka rezultāti ir provizoriski. Klientam ir skaidri jāsaprot, ka provizoriskie rezultāti būs jāapstiprina, izmantojot turpmākas izpēti/testus, ja tas noteikts tiesu ekspertīzes vienības procedūrās, un ka pirms rakstiska atzinuma izsniegšanas ir jāveic izpēti/testu salīdzinošā pārbaude.

Ja rezultātus paziņo mutiski, ir jānosaka saņēmēja identitāte un piemērotība.

Visus mutiskos atzinumus reģistrē izsekojamā veidā, tostarp pieraksta:

- ♦ klienta vārdu, uzvārdu / nosaukumu, mutiskā atzinuma sniegšanas datumu un laiku, un identifikācijas pārbaudi (attiecīgā gadījumā);
- ♦ mutiskajā atzinumā sniegto informāciju, kas attiecas uz lietu.

---

## A pielikums. Disciplīnas, kurās darbojas tiesu ekspertīzes vienības. Piemēri

Turpmāk sniegtajā tabulā ir uzskaitītas **tikai dažas** tiesu ekspertīzes disciplīnas, bet tas **neliedz** tiesu ekspertīzes vienībai **veikt citas papildu darbības**. Pat ja dažas tiesu ekspertīzes disciplīnas šeit nav minētas, tās joprojām var ietvert šo vadlīniju piemērošanas jomā.

### Audio, video un datorizēta analīze

- |                                                |                                                                           |
|------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------|
| ▪ Runas, audio un videoierakstu analīze        | ▪ Videonovērošanas kameras                                                |
| ▪ Datori (aparātūra un programmatūra)          | ▪ Sejas atpazīšana                                                        |
| ▪ Attēlu apstrāde                              | ▪ Informācijas izgūšana no elektroniskām ierīcēm un informācijas nesējiem |
| ▪ Mobilās datorizētās ierīces, tostarp tālruni |                                                                           |

### Kontrolējamās/nekontrolējamās vielas

- |                                          |                                                               |
|------------------------------------------|---------------------------------------------------------------|
| ▪ Botāniskais materiāls                  | ▪ Kontrolējamie farmaceitiskie līdzekļi un narkotiskās vielas |
| ▪ Saistītās ķīmiskās vielas un piederumi |                                                               |

### Entomoloģija, botānika, arheoloģija, antropoloģija

- Putekšņu analīze

### Papillārlīniju detaļas

- |                                                                     |                                               |
|---------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------|
| ▪ Pirkstu nospiedumi un pirkstu pēdas (iegūšana un salīdzināšana)   | ▪ Pēdu nospiedumi (iegūšana un salīdzināšana) |
| ▪ Plaukstu nospiedumi un plaukstu pēdas (iegūšana un salīdzināšana) |                                               |

### Šaujamieroči un ballistika

- |                                |                         |
|--------------------------------|-------------------------|
| ▪ Lodes un patronas            | ▪ Šaujamieroči          |
| ▪ Šaušanas attāluma noteikšana | ▪ Apdullināšanas ieroči |

### Tiesu medicīna

- |                           |                       |
|---------------------------|-----------------------|
| ▪ Nāves cēloņa noteikšana | ▪ Ievainojumu apskate |
| ▪ Patoloģija              | ▪ Odontoloģija        |

### Mati, asinis, ķermeņa šķidrumi un audi

- |                                       |                                   |
|---------------------------------------|-----------------------------------|
| ▪ Dzīvnieku DNS profilēšana           | ▪ Ķermeņa šķidrumu identifikācija |
| ▪ DNS profilēšana                     | ▪ Mito hondrija DNS profilēšana   |
| ▪ Paternitātes/maternitātes testēšana |                                   |

### Rokraksta un dokumentu pārbaude

- |                                 |                      |
|---------------------------------|----------------------|
| ▪ Kopētāji un kopētie materiāli | ▪ Iespiedumpēdas     |
| ▪ Rokraksts                     | ▪ Papīrs             |
| ▪ Tintes un rakstāmmateriāli    | ▪ Drošības marķējumi |
| ▪ Printeri un drukāti objekti   |                      |

---

**Zīmes un nospiedumi**

- Bojājumu apskate
- Apavu pēdas un nospiedumi
- Noziedzīga nodarījuma izdarīšanas priekšmeta pēdas un nospiedumi
- Riepu pēdas un nospiedumi

**Noziedzīga nodarījuma vietas izmeklēšana**

- Negadījuma izmeklēšana un rekonstrukcija
- Asins pēdu analīze
- Ugunsgrēka izmeklēšana
- Noziedzīga nodarījuma vietas izmeklēšana
- Lodes trajektorija
- Fotografēšana
- Ķīmiskās vielas, bioloģiskās vielas, radioaktīvās vielas, kodolmateriāli, sprāgstvielas (*CBRNE*)

**Toksikoloģija**

- Alkohols
- Farmaceitiskie produkti
- Narkotiskās vielas
- Indes

**Pēdas**

- Skābes
- Sārmi
- Botāniskais materiāls (izņemot kontrolējamās vielas)
- Krāsvielas un krāsu pigmenti
- Šķiedras un mati
- Pārtika
- Stikls
- Lakrimatori
- Ražotāju marķējumi (tostarp reljefo identifikācijas zīmju izpēte)
- Eļļas un smērvielas
- Krāsas
- Pirotehniskie izstrādājumi
- Adhezīvi
- Paātrinātāji un ugunsgrēka izdedži
- Apģērbs/apģērba gabali
- Kodīgas vielas
- Kosmētika
- Elektroierīces un komponenti
- Sprāgstvielas un sprādziena atliekas
- Mēslošanas līdzekļi
- Šāviena pēdas
- Ogļūdeņraža degvielas
- Smērvielas un spermicīdi
- Metāli un sakausējumi
- Plastmasa

**Transportlīdzekļi**

- Komponentu atteices
- Elektrosistēmas atteices
- Ātruma aprēķini
- Trajektorijas noteikšana
- Automašīnu pretaizdzišanas sistēmas
- Tahogrāfi
- Riepu pārbaude

---

## **B pielikums. Bibliogrāfija**

ISO/IEC 17020:2012 Conformity assessment – Requirements for the operation of various types of bodies performing inspection  
ISO/IEC 17025:2017 General requirements for the competence of testing and calibration laboratories  
ISO Guide 30:2015 Reference materials - selected terms and definitions  
ILAC-P9:06/2014 ILAC Policy for Participation in Proficiency Testing Activities  
ISO 15189:2012 Medical laboratories - Requirements for quality and competence  
ILAC G27:06/2017 Guidance on measurements performed as part of an inspection process  
ISO 18385:2016 Minimizing the risk of human DNA contamination in products used to collect, store and analyze biological material for forensic purposes - Requirements

## C pielikums (informatīvs). Korelācija ar ISO/IEC 17025:2017, ISO/IEC 17020:2012 un ISO 15189:2012

Turpmāk sniegtajās tabulās ir parādīta konceptuāla saikne starp ILAC G19, ISO/IEC 17025:2017, ISO/IEC 17020:2012 un ISO 15189:2012.

**C.1. tabula. ILAC G19 korelācija ar ISO/IEC 17025:2017, ISO/IEC 17020:2012 un ISO 15189:2012**

| ILAC G19                                                                                    | ISO/IEC 17025:2017                                                           | ISO/IEC 17020:2012                                                   | ISO 15189:2012                                                                 |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Darbības joma                                                                            |                                                                              |                                                                      |                                                                                |
| 2. Terminu un definīcijas                                                                   |                                                                              |                                                                      |                                                                                |
| 3. Vispārīgas vadlīnijas, kas ir kopīgas visiem tiesu ekspertīzes procesa darbības moduļiem |                                                                              |                                                                      |                                                                                |
| 3.1. Dokumentu vadība                                                                       | 8.3.                                                                         | 8.3.                                                                 | 4.3.                                                                           |
| 3.2. Sūdzības                                                                               | 7.9.<br>7.10.1. c)                                                           | 7.5.<br>7.6.                                                         | 4.8.<br>4.9. c)                                                                |
| 3.3. Kompetence                                                                             | 6.2.1.<br>6.2.2.<br>6.2.3.<br>6.2.5. b), c), f)                              | 6.1.1.<br>6.1.3.<br>6.1.6. a), b), c)<br>6.1.7.<br>6.1.8.<br>6.1.10. | 5.1.2.<br>5.1.4.<br>5.1.5. b) 5.1.6.<br>5.1.8.<br>5.1.9. a), b), f),<br>g), h) |
| 3.4. Papildu apsvērumi attiecībā uz personālu                                               | 4.1.<br>4.2.                                                                 | 4.1.<br>4.2.                                                         | 4.1.<br>5.10.                                                                  |
| 3.5. Pieraksti                                                                              | 7.3.1.<br>7.3.3.<br>7.4.1.<br>7.4.2.<br>7.5.1.<br>7.5.2.<br>7.8.5.<br>8.4.2. | 7.1.2.<br>7.1.7.<br>7.3.1.<br>8.4.1.<br>8.4.2.                       | 4.13.<br>5.4.4.3. f) 5.4.6.<br>5.4.7. 5.5.3.                                   |
| 3.6. Riski un iespējas                                                                      | 8.5.                                                                         | 6.2.1.<br>7.1.9.                                                     | 4.14.6.<br>5.1.4.                                                              |
| 3.7. Iekšējie auditi                                                                        | 8.8.1.                                                                       | 8.6.1.<br>8.6.3.                                                     | 4.14.5.                                                                        |
| 3.8. Praktiskās darbības novērtēšana noziedzīga nodarījuma vietā                            | 6.2.5. f)                                                                    | 6.1.8.                                                               | 5.1.6.                                                                         |

|                                                                       |                                                                                                                                                             |                                                                                                                                   |                                                                                                                                   |
|-----------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 3.9. Neatbilstoša izpēte vai testēšana                                | 7.10.1.<br>7.10.2.<br>7.10.3.                                                                                                                               | 6.2.14.<br>7.4.1.<br>7.4.4.<br>7.4.5.<br>8.7.1.<br>8.7.2.<br>8.7.3.<br>8.7.4.                                                     | 4.9.<br>4.10. c), e)                                                                                                              |
| 3.10. Metodes un metožu validācija                                    | 7.2.1.1.<br>7.2.1.2.<br>7.2.1.3.<br>7.2.1.5.<br>7.2.2.1.<br>7.2.2.2.<br>7.2.2.3.<br>7.3.1.<br>7.4.1.<br>7.4.2.<br>7.5.1.<br>7.7.1. a)<br>7.8.7.1.<br>8.3.1. | 7.1.1.<br>7.1.2.<br>7.1.3.                                                                                                        | 4.1.2.3.<br>5.4.2. k) 5.4.6.<br>5.5.1.2. 5.5.1.3.<br>5.5.3. 5.6.2.                                                                |
| 3.11. Vides apstākļi                                                  | 6.3.1.<br>6.3.2.<br>6.3.3.<br>6.3.4. a), c)<br>7.3.3. f) 7.4.1.<br>7.4.2.<br>7.4.4.                                                                         | 6.2.1.<br>6.2.2.<br>6.2.11. c) 6.2.12.<br>7.2.4.                                                                                  | 5.2.2. a) 5.2.6.<br>5.4.6. a) 5.4.7.<br>5.5.3. h)                                                                                 |
| 3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība                             | 6.2.3.<br>6.2.6.<br>6.3.4. a) 6.4.1.<br>6.4.3. 6.4.4.<br>6.4.6. 6.4.12.<br>6.4.13. 6.5.1.<br>6.5.2. 6.5.3.<br>6.6.2.<br>8.4.2.                              | 6.1.1.<br>6.1.4.<br>6.2.1.<br>6.2.2.<br>6.2.3.<br>6.2.4.<br>6.2.5.<br>6.2.6.<br>6.2.7.<br>6.2.11.<br>6.2.13.<br>6.2.15.<br>8.4.1. | 4.6.<br>4.13.<br>5.1.6.<br>5.2.2. a) 5.3.1.2.<br>5.3.1.3. 5.3.1.4.<br>5.3.1.5. 5.3.1.7.<br>5.3.2.1. 5.3.2.2.<br>5.3.2.3. 5.3.2.7. |
| 4. Tiesu ekspertīzes procesa darbības moduļi                          |                                                                                                                                                             |                                                                                                                                   |                                                                                                                                   |
| 4.1. Sākotnējā apspriedē par noziedzīga nodarījuma vietas apmeklēšanu | 7.1.1. a), b) 7.1.2.                                                                                                                                        | 7.1.5. a), b)                                                                                                                     | 5.4.3.                                                                                                                            |

|                                                                                    |                                                |                                      |                                            |
|------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------|--------------------------------------|--------------------------------------------|
| 4.1.1. Līguma pārskatīšana                                                         | 7.1.1.<br>7.1.8.<br>7.3.1.<br>7.3.2.           | 7.1.5.                               | 5.4.3.                                     |
| 4.1.2. Norādījumi klientam                                                         | 7.1.2.<br>7.1.8.                               | 7.1.5. b)                            | 5.4.2.                                     |
| 4.1.3. Apakšuzņēmuma līgumi un cits tehniskais atbalsts                            | 6.2.5. c), f) 6.6.2.                           | 6.1.10.<br>6.3.1.                    | 4.5.1.<br>5.1.9. f), g)                    |
| 4.1.4. Atbildības piešķiršana                                                      | 7.1.5.<br>7.1.6.<br>7.5.1.                     | 7.1.5. b)                            | 4.4.1. a)                                  |
| 4.2. Sākotnējo darbību veikšana noziedzīga nodarījuma vietā                        | 7.3.1.                                         |                                      |                                            |
| 4.2.1. Sākotnējās apspriedes noziedzīga nodarījuma vietā                           | 7.1.4.                                         | 7.1.5. a), b)                        | 5.4.3.                                     |
| 4.2.2. Koordinēšana ar citām tiesu ekspertīzes vienībām var apakšuzņēmējiem        | 6.6.3. a), b)                                  | 6.3.1., 6.3.3.                       | 4.5.1.<br>4.5.2.                           |
| 4.2.3. Noziedzīga nodarījuma vietas kontrole un saglabāšana                        | 7.3.1.                                         | 7.1.2.                               | 5.3.1.5.                                   |
| 4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes stratēģijas izstrāde                     | 7.1.1.                                         | 7.1.5.                               | 5.4.3.                                     |
| 4.3.1. Nozieguma veida noteikšana                                                  | 7.1.1.                                         | 7.1.5.                               | 5.4.3.                                     |
| 4.3.2. Noziedzīga nodarījuma vietas novērtējums un izmeklēšanas prasību noteikšana | 7.1.5.<br>7.1.6.<br>7.1.8.                     | 7.1.5.                               | 4.4.2.                                     |
| 4.3.3. Paraugu ņemšana                                                             | 6.2.2.<br>6.2.3.<br>6.2.5. f) 7.3.1.           | 6.1.1.<br>6.1.3.<br>6.1.8.<br>7.1.2. | 5.1.5.<br>5.1.6.<br>5.4.4.                 |
| 4.3.4. Nepieciešamo tehnisko līdzekļu, paņēmienu un/vai aprīkojuma noteikšana      | 6.3.1.<br>6.4.1.<br>7.1.1. d) 7.1.4.<br>7.1.6. | 6.2.1.<br>7.1.5.                     | 4.4.1. b), e) 5.2.1.<br>5.2.2. c) 5.3.1.1. |
| 4.3.5. Koordinēšana ar citām tiesu ekspertīzes vienībām vai apakšuzņēmējiem        | 6.6.3. a), b)                                  | 6.3.1., 6.3.3.                       | 4.5.1.<br>4.5.2.                           |
| 4.4. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes veikšana                                 |                                                |                                      |                                            |
| 4.4.1. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes procedūras                             | 7.1.8.<br>8.1.1.                               | 7.1.6.<br>8.1.1.<br>8.1.2.           | 4.1.2.1.<br>4.4.1.                         |
| 4.4.2. Noziedzīga nodarījuma vietas dokumentēšana                                  | 7.5.1.                                         | 7.1.7.                               | 4.13.                                      |

|                                                                                                                             |                                                                    |                                                                       |                                                                              |
|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| 4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte                                                                                  | 7.3.3. g) 7.4.1. 7.4.2. 7.5.1. 7.8.2.1. g) 8.1.1. 8.5.1. c) 8.5.2. | 6.2.1. 6.2.11. c) 7.1.7. 7.2.1. 7.2.4. 7.3.1. 7.4.2. d) 8.1.1. 8.2.1. | 4.1.2.1. 4.13. 5.1.5. 5.4.3. 5.4.4.1. 5.4.5. 5.4.6. 5.4.7. 5.8.3. d), f), g) |
| 4.4.4. Izpētes/testi                                                                                                        |                                                                    | 7.1.1. 7.1.2.                                                         |                                                                              |
| 4.4.5. Noziedzīga nodarījuma vietā izmantotais aprīkojums                                                                   | 5.4. 6.4.4. 6.4.13. c)                                             | 6.2.1. 6.2.3. 6.2.15.                                                 | 4.1.1.1. 5.3.1.1. 5.3.2.3. 5.1.3.7. h), j)                                   |
| 4.5. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu novērtēšana un turpmākas izpētes vai testēšanas izvērtēšana | 7.1.8.                                                             | 7.1.5. d)                                                             |                                                                              |
| 4.5.1. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu pārskatīšana saistībā ar pieprasījumu un stratēģiju       | 7.5.1.                                                             | 7.1.7.                                                                | 4.13.                                                                        |
| 4.5.2. Sīkāk apskatāmo priekšmetu noteikšana un priekšmetu integritātes nodrošināšana                                       |                                                                    |                                                                       |                                                                              |
| 4.6. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu interpretēšana un ziņošana                                  | 7.8.1. 7.8.3. 7.8.7.                                               | 7.4.1. 7.4.2.                                                         | 5.8.1. 5.8.2. 5.8.3.                                                         |
| 4.7. Izpēte un testēšana                                                                                                    |                                                                    |                                                                       |                                                                              |
| 4.7.1. Līguma pārskatīšana un informācijas apmaiņa                                                                          | 4.1.1. 7.1.1. a)                                                   | 4.1.1. 7.1.5. b)                                                      | 4.1.1.3. a) 4.4.1. a)                                                        |
| 4.7.2. Izpētes vai testēšanas stratēģija                                                                                    | 7.1.1. 7.4.1.                                                      | 7.1.5. a), b)                                                         | 4.4.1. a), b), c), d)                                                        |
| 4.7.3. Nepieciešamie tehniskie līdzekļi, paņēmieni un aprīkojums                                                            | 6.3.4. a) 7.4.1.                                                   | 6.2.2. 6.2.3. 6.2.11. 6.2.12. 7.2.4.                                  | 5.2.2. a), b) 5.2.3. 5.4.7.                                                  |
| 4.7.4. Starpdisciplināras izpētes vai testēšanas koordinēšana                                                               | 6.2.2. 6.2.3. 7.4.1.                                               | 6.1.1. 7.2.4.                                                         | 5.1.2. 5.4.4.1. 5.4.4.2. c) 5.4.7.                                           |
| 4.7.5. Kritisko konstatējumu pārbaude                                                                                       | 7.7.1. g), i)                                                      | 6.1.8.                                                                | 5.7.1.                                                                       |
| 4.7.6. Paraugu ņemšana                                                                                                      | 6.2.2. 6.2.5. c), f) 7.3.1.                                        | 6.1.1. 7.1.2.                                                         | 5.1.5. 5.4.4.1.                                                              |

|                                                                     |                                                                       |                                                    |                                                    |
|---------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------|----------------------------------------------------|
| 4.7.7. Izpēšu/testu veikšana                                        |                                                                       |                                                    |                                                    |
| 4.7.7.1. Darbs ar priekšmetiem                                      | 6.3.4. a) 7.4.1.<br>7.4.2.                                            | 6.2.2.<br>6.2.11.<br>7.2.1.<br>7.2.4.              | 5.2.6.<br>5.4.6. a) 5.4.4.1.<br>5.4.6.<br>5.4.7.   |
| 4.7.7.2. Rezultātu derīguma nodrošināšana                           | 7.7.1.<br>7.7.2.<br>7.7.3.                                            |                                                    | 5.6.2.1.<br>5.6.2.3.<br>5.6.3.1.                   |
| 4.8. Izpēšu/testu rezultātu interpretācija                          |                                                                       |                                                    |                                                    |
| 4.8.1. Interpretēšana                                               | 7.2.2.3.<br>7.8.7.1.                                                  | 7.1.1.<br>7.1.2.                                   | 5.5.1.1.<br>5.5.3.                                 |
| 4.8.2. Salīdzinošā pārbaude                                         | 6.2.6.                                                                | 6.1.8.                                             | 5.7.1.                                             |
| 4.8.3. Kompetence                                                   | 6.2.6. b), c)                                                         | 6.1.5.                                             | 5.7.1.                                             |
| 4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija | 4.2.1.<br>7.1.8.<br>7.7.1. i) 7.8.1.2.<br>7.8.2.1. e), j)<br>7.8.7.1. | 4.2.1.<br>7.4.2. b), g) 7.4.3.<br>7.4.4.<br>8.4.1. | 5.8.1.<br>5.8.2.<br>5.8.3. j), l)<br>5.9.1. c), e) |

**C.2. tabula. ISO/IEC 17025:2017 un ILAC G19 korelācija**

| ISO/IEC 17025:2017                 | ILAC G19                                                                                                                                                                                                              |
|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Darbības joma                   |                                                                                                                                                                                                                       |
| 2. Normatīvās atsauces             |                                                                                                                                                                                                                       |
| 3. Termins un definīcijas          |                                                                                                                                                                                                                       |
| 4. Vispārīgās prasības             |                                                                                                                                                                                                                       |
| 4.1. Neietekmējamība               | 3.4. Papildu apsvērumi attiecībā uz personālu<br>4.7.1. Līguma pārskatīšana un informācijas apmaiņa                                                                                                                   |
| 4.2. Konfidencialitāte             | 3.4. Papildu apsvērumi attiecībā uz personālu<br>4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija                                                                                                  |
| 5. Prasības struktūrai             | 4.4.5. Noziedzīga nodarījuma vietā izmantotais aprīkojums                                                                                                                                                             |
| 6. Prasības attiecībā uz resursiem |                                                                                                                                                                                                                       |
| 6.1. Vispārīgi                     |                                                                                                                                                                                                                       |
| 6.2. Personāls                     | 3.3. Kompetence<br>3.8. Praktiskās darbības novērtēšana noziedzīga nodarījuma vietā<br>3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.1.3. Apakšuzņēmuma līgumi un cits tehniskais atbalsts<br>4.3.3. Paraugu ņemšana |

|                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
|-------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                       | 4.7.4. Starpdisciplināras izpētes vai testēšanas koordinēšana<br>4.7.6. Paraugu ņemšana<br>4.8.2. Salīdzinošā pārbaude<br>4.8.3. Kompetence                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 6.3. Tehniskie līdzekļi un vides apstākļi             | 3.11. Vides apstākļi<br>3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.3.4. Nepieciešamo tehnisko līdzekļu, paņēmieni un/vai aprīkojuma noteikšana<br>4.7.3. Nepieciešamie tehniskie līdzekļi, paņēmieni un aprīkojums<br>4.7.7.1. Darbs ar priekšmetiem                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 6.4. Aprīkojums                                       | 3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.2.3. Noziedzīga nodarījuma vietas kontrole un saglabāšana<br>4.3.4. Nepieciešamo tehnisko līdzekļu, paņēmieni un/vai aprīkojuma noteikšana<br>4.4.5. Noziedzīga nodarījuma vietā izmantotais aprīkojums                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 6.5. Metroloģiskā izsekojamība                        | 3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 6.6. Ārēji sniegti produkti un pakalpojumi            | 3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.1.3. Apakšuzņēmuma līgumi un cits tehniskais atbalsts<br>4.3.5. Koordinēšana ar citām tiesu ekspertīzes vienībām vai apakšuzņēmējiem                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 7. Procesa prasības                                   |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 7.1. Pieprasījumu, piedāvājumu un līgumu pārskatīšana | 4.1.1. Līguma pārskatīšana<br>4.1.2. Norādījumi klientam<br>4.1.4. Atbildības piešķiršana<br>4.2.1. Sākotnējās apspriedes noziedzīga nodarījuma vietā<br>4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes stratēģijas izstrāde<br>4.3.1. Nozieguma veida noteikšana<br>4.3.2. Noziedzīga nodarījuma vietas novērtējums un izmeklēšanas prasību noteikšana<br>4.3.4. Nepieciešamo tehnisko līdzekļu, paņēmieni un/vai aprīkojuma noteikšana<br>4.4.1. Noziedzīga nodarījuma vietas izmeklēšanas procedūras<br>4.7. Izpēte un testēšana<br>4.7.1. Līguma pārskatīšana un informācijas apmaiņa<br>4.7.2. Izpētes vai testēšanas stratēģija<br>4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija |
| 7.2. Metožu izvēle, verifikācija un validācija        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |

|                                                                                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
|----------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 7.2.1. Metožu izvēle un verifikācija                                                         | 3.10. Metodes un metožu validācija                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 7.2.2. Metožu validācija                                                                     | 3.10. Metodes un metožu validācija<br>4.8.1. Interpretēšana                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| 7.3. Paraugu ņemšana                                                                         | 3.5. Pieraksti<br>3.10. Metodes un metožu validācija<br>3.11. Vides apstākļi<br>4.1.1. Līguma pārskatīšana<br>4.3.3. Paraugu ņemšana<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.7.6. Paraugu ņemšana                                                                                                                                  |
| 7.4. Darbs ar testēšanas vai kalibrēšanas objektiem                                          | 3.5. Pieraksti<br>3.10. Metodes un metožu validācija<br>3.11. Vides apstākļi<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.7.2. Izpētes vai testēšanas stratēģija<br>4.7.3. Nepieciešamie tehniskie līdzekļi, paņēmieni un aprīkojums<br>4.7.4. Starpdisciplināras izpētes vai testēšanas koordinēšana<br>4.7.7.1. Darbs ar priekšmetiem |
| 7.5. Tehniskie protokoli                                                                     | 3.5. Pieraksti<br>3.10. Metodes un metožu validācija<br>4.4.2. Noziedzīga nodarījuma vietas dokumentēšana<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.5.1. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu pārskatīšana saistībā ar pieprasījumu un stratēģiju                                                              |
| 7.6. Mērījumu nenoteiktības novērtēšana                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 7.7. Rezultātu derīguma nodrošināšana                                                        | 3.10. Metodes un metožu validācija<br>4.7.5. Kritisko konstatējumu pārbaude<br>4.7.7.2. Rezultātu derīguma nodrošināšana<br>4.8.2. Salīdzinošā pārbaude<br>4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija                                                                                                                |
| 7.8. Rezultātu ziņošana                                                                      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 7.8.1. Vispārīgi                                                                             | 4.6. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu interpretēšana un ziņošana<br>4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija                                                                                                                                                                             |
| 7.8.2. Kopīgas prasības attiecībā uz pārskatiem (testēšana, kalibrēšana vai paraugu ņemšana) | 4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija                                                                                                                                                                                                                             |
| 7.8.3. Īpašas prasības attiecībā uz testēšanas pārskatiem                                    | 4.6. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu interpretēšana un ziņošana                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 7.8.4. Īpašas prasības attiecībā uz kalibrācijas sertifikātiem                               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

|                                                                            |                                                                                                                                                                                            |
|----------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 7.8.5. Ziņošana par paraugu ņemšanu – īpašas prasības                      | 3.5. Pieraksti                                                                                                                                                                             |
| 7.8.6. Paziņojumi par atbilstību                                           |                                                                                                                                                                                            |
| 7.8.7. Viedokļu un interpretāciju ziņošana                                 | 4.6. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu interpretēšana un ziņošana<br>4.8.1. Interpretēšana<br>4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija |
| 7.8.8. Atzinumu labojumi                                                   |                                                                                                                                                                                            |
| 7.9. Sūdzības                                                              | 3.2. Sūdzības                                                                                                                                                                              |
| 7.10. Neatbilstošs darbs                                                   | 3.9. Neatbilstoša izpēte vai testēšana                                                                                                                                                     |
| 7.11. Datu un informācijas vadības kontrole                                |                                                                                                                                                                                            |
| 8. Prasības attiecībā uz pārvaldības sistēmu                               |                                                                                                                                                                                            |
| 8.1. Pārvaldības sistēmu veidi                                             |                                                                                                                                                                                            |
| 8.1.1. Vispārīgi                                                           | 4.4.1. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes procedūras<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte                                                                                       |
| 8.1.2. A veida pārvaldības sistēma                                         |                                                                                                                                                                                            |
| 8.1.3. B veida pārvaldības sistēma                                         |                                                                                                                                                                                            |
| 8.2. Pārvaldības sistēmas dokumentēšana (A veida pārvaldības sistēma)      |                                                                                                                                                                                            |
| 8.3. Pārvaldības sistēmas dokumentu kontrole (A veida pārvaldības sistēma) | 3.1. Dokumentu kontrole<br>3.10. Metodes un metožu validācija                                                                                                                              |
| 8.4. Protokolu kontrole (A veida pārvaldības sistēma)                      | 3.5. Pieraksti<br>3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība                                                                                                                                |
| 8.5. Risku un iespēju risināšanas pasākumi (A veida pārvaldības sistēma)   | 3.6. Riski un iespējas                                                                                                                                                                     |
| 8.6. Uzlabošana (A veida pārvaldības sistēma)                              |                                                                                                                                                                                            |
| 8.7. Korektīvās darbības (A veida pārvaldības sistēma)                     | 3.9. Neatbilstoša izpēte vai testēšana                                                                                                                                                     |
| 8.8. Iekšējie auditi (A veida pārvaldības sistēma)                         | 3.7. Iekšējie auditi                                                                                                                                                                       |
| 8.9. Pārvaldības pārskati (A veida pārvaldības sistēma)                    |                                                                                                                                                                                            |

**C.3. tabula. ISO/IEC 17020:2012 un ILAC G19 korelācija**

| <b>ISO/IEC 17020:2012</b> | <b>ILAC G19</b> |
|---------------------------|-----------------|
| 1. Darbības lauks         |                 |
| 2. Normatīvās atsauces    |                 |

|                                     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 3. Terminu un definīcijas           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 4. Vispārīgās prasības              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 4.1. Objektivitāte un neatkarība    | 3.4. Papildu apsvērumi attiecībā uz personālu<br>4.7.1. Līguma pārskatīšana un informācijas apmaiņa                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 4.2. Konfidencialitāte              | 3.4. Papildu apsvērumi attiecībā uz personālu<br>4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 5. Strukturālās prasības            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 5.1. Administratīvās prasības       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 5.2. Organizācija un pārvaldība     |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 6. Prasības attiecībā uz resursiem  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 6.1. Personāls                      | 3.3. Kompetence<br>3.8. Praktiskās darbības novērtēšana noziedzīga nodarījuma vietā<br>3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.1.3. Apakšuzņēmuma līgumi un cits tehniskais atbalsts<br>4.3.3. Paraugu ņemšana<br>4.7.4. Starpdisciplināras izpētes vai testēšanas koordinēšana<br>4.7.5. Kritisko konstatējumu pārbaude<br>4.7.6. Paraugu ņemšana<br>4.7.7.2. Rezultātu derīguma nodrošināšana<br>4.8.2. Salīdzinošā pārbaude<br>4.8.3. Kompetence |
| 6.2. Tehniskie līdzekļi un iekārtas | 3.6. Riski un iespējas<br>3.9. Neatbilstoša vai testēšana<br>3.11. Vides apstākļi<br>3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.3.4. Nepieciešamo tehnisko līdzekļu, paņēmienu un/vai aprīkojuma noteikšana<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.4.5. Noziedzīga nodarījuma vietā izmantotais aprīkojums<br>4.7.3. Nepieciešamie tehniskie līdzekļi, paņēmieni un aprīkojums<br>4.7.7.1. Darbs ar priekšmetiem                           |
| 6.3. Apakšlīgumu slēgšana           | 4.1.3. Apakšuzņēmuma līgumi un cits tehniskais atbalsts                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| 7. Procesa prasības                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |

|                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 7.1. Inspicēšanas metodes un procedūras                | 3.5. Pieraksti<br>3.6. Riski un iespējas<br>3.10. Metodes un metožu validācija<br>4.1.1. Līguma pārskatīšana<br>4.1.4. Atbildības piešķiršana<br>4.2.1. Sākotnējās apspriedes noziedzīga nodarījuma vietā<br>4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes stratēģijas izstrāde<br>4.3.1. Nozieguma veida noteikšana<br>4.3.3. Paraugu ņemšana<br>4.3.4. Nepieciešamo tehnisko līdzekļu, paņēmieni un/vai aprīkojuma noteikšana<br>4.4.1. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes procedūras<br>4.4.2. Noziedzīga nodarījuma vietas dokumentēšana<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.4.4. Izpētes/testi<br>4.5.1. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu pārskatīšana saistībā ar pieprasījumu un stratēģiju<br>4.7. Izpēte un testēšana<br>4.7.1. Līguma pārskatīšana un informācijas apmaiņa<br>4.7.2. Izpētes vai testēšanas stratēģija<br>4.7.6. Paraugu ņemšana<br>4.8.1. Interpretēšana |
| 7.2. Rīcība ar inspicēšanas objektiem un paraugiem     | 3.11. Vides apstākļi<br>4.2.3. Noziedzīga nodarījuma vietas kontrole un saglabāšana<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.7.4. Starpdisciplināras izpētes vai testēšanas koordinēšana<br>4.7.7.1. Darbs ar priekšmetiem                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 7.3. Inspicēšanas protokoli                            | 3.5. Pieraksti<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| 7.4. Inspicēšanas pārskati un inspicēšanas sertifikāti | 3.9. Neatbilstoša izpēte vai testēšana<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.6. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu interpretēšana un ziņošana<br>4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 7.5. Sūdzības un apelācijas                            | 3.2. Sūdzības                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 7.6. Sūdzību un apelāciju izskatīšanas process         | 3.2. Sūdzības                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 8. Prasības attiecībā uz pārvaldības sistēmu           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 8.1. Pārvaldības sistēmu veidi                         | 4.4.1. Noziedzīga nodarījuma vietas izmeklēšanas procedūras                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |

|                                                                       |                                                                                                                                    |
|-----------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                       | 4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte                                                                                         |
| 8.2. Pārvaldības sistēmas dokumentēšana (A veida pārvaldības sistēma) | 4.4.1. Noziedzīga nodarījuma vietas izmeklēšanas procedūras<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte                          |
| 8.3. Dokumentu kontrole (A veida pārvaldības sistēma)                 | 3.1. Dokumentu kontrole                                                                                                            |
| 8.4. Protokolu vadība (A veida pārvaldības sistēma)                   | 3.5. Pieraksti<br>3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija |
| 8.5. Pārvaldības pārskatīšana (A veida pārvaldības sistēma)           |                                                                                                                                    |
| 8.6. Iekšējie auditi (A veida pārvaldības sistēma)                    | 3.7. Iekšējie auditi                                                                                                               |
| 8.7. Izlabošanas pasākumi (A veida pārvaldības sistēma)               | 3.9. Neatbilstoša izpēte vai testēšana                                                                                             |
| 8.8. Profilaktiskie pasākumi (A veida pārvaldības sistēma)            |                                                                                                                                    |

**C.4. tabula. ISO 15189:2012 un ILAC G19 korelācija**

| <b>ISO 15189:2012</b>                   | <b>ILAC G19</b>                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
|-----------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1. Darbības lauks                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 2. Normatīvās atsauces                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 3. Terminu un definīcijas               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 4. Vadības sistēmas prasības            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 4.1. Organizācijas un vadības atbildība | 3.4. Papildu apsvērumi attiecībā uz personālu<br>3.10. Metodes un metožu validācija<br>4.4.1. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes procedūras<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.4.5. Noziedzīga nodarījuma vietā izmantotais aprīkojums<br>4.7.1. Līguma pārskatīšana un informācijas apmaiņa |
| 4.2. Kvalitātes vadības sistēma         |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 4.3. Dokumentu kontrole                 | 3.1. Dokumentu kontrole                                                                                                                                                                                                                                                                                        |

|                                                  |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|--------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 4.4. Pakalpojumu līgumi                          | 4.1.4. Atbildības piešķiršana<br>4.3.4. Nepieciešamo tehnisko līdzekļu, paņēmieni un/vai aprīkojuma noteikšana<br>4.4.1. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes procedūras<br>4.7. Izpēte un testēšana<br>4.7.1. Līguma pārskatīšana un informācijas apmaiņa<br>4.7.2. Izpētes vai testēšanas stratēģija                                     |
| 4.5. Pārbaudes, ko veic testēšanas laboratorijas | 4.3.5. Koordinēšana ar citām tiesu ekspertīzes vienībām vai apakšuzņēmējiem                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 4.6. Ārējie pakalpojumi un piegādes              | 3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.1.3. Apakšuzņēmuma līgumi un cits tehniskais atbalsts                                                                                                                                                                                                                                       |
| 4.7. Konsultāciju pakalpojumi                    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 4.8. Sūdzību risināšana                          | 3.2. Sūdzības                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| 4.9. Neatbilstību konstatēšana un vadība         | 3.9. Neatbilstoša izpēte vai testēšana                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 4.10. Korektīvas darbības                        | 3.9. Neatbilstoša izpēte vai testēšana                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |
| 4.11. Preventīvas darbības                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 4.12. Pastāvīga uzlabošana                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 4.13. Pierakstu kontrole                         | 3.5. Pieraksti<br>3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.4.2. Noziedzīga nodarījuma vietas dokumentēšana<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.5.1. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu pārskatīšana saistībā ar pieprasījumu un stratēģiju                                                    |
| 4.14. Novērtēšana un audits                      | 3.7. Iekšējie auditi                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| 4.15. Vadības pārskats                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 5. Tehniskās prasības                            |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
| 5.1. Personāls                                   | 3.3. Kompetence<br>3.6. Riski un iespējas<br>3.8. Praktiskās darbības novērtēšana noziedzīga nodarījuma vietā<br>3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.1.3. Apakšuzņēmuma līgumi un cits tehniskais atbalsts<br>4.3.3. Paraugu ņemšana<br>4.7.4. Starpdisciplināras izpētes vai testēšanas koordinēšana<br>4.7.6. Paraugu ņemšana |

|                                                           |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 5.2. Telpas un vides nosacījumi                           | 3.11. Vides apstākļi<br>3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.3.4. Nepieciešamo tehnisko līdzekļu, paņēmieni un/vai aprīkojuma noteikšana<br>4.7.3. Nepieciešamie tehniskie līdzekļi, paņēmieni un aprīkojums<br>4.7.7.1. Darbs ar priekšmetiem                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 5.3. Laboratorijas aprīkojums, reaģenti un palīgmateriāli | 3.11. Vides apstākļi<br>3.12. Aprīkojuma un mērījumu izsekojamība<br>4.2.3. Noziedzīga nodarījuma vietas kontrole un saglabāšana<br>4.3.4. Nepieciešamo tehnisko līdzekļu, paņēmieni un/vai aprīkojuma noteikšana<br>4.4.5. Noziedzīga nodarījuma vietā izmantotais aprīkojums                                                                                                                                                                                                                                                                  |
| 5.4. Pirmsizmeklēšanas procesi                            | 3.5. Pieraksti<br>3.10. Metodes un metožu validācija<br>3.11. Vides apstākļi<br>4.1.1. Līguma pārskatīšana<br>4.1.2. Norādījumi klientam<br>4.2.1. Sākotnējās apspriedes noziedzīga nodarījuma vietā<br>4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpētes stratēģijas izstrāde<br>4.3.3. Paraugu ņemšana<br>4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.7.3. Nepieciešamie tehniskie līdzekļi, paņēmieni un aprīkojums<br>4.7.4. Starpdisciplināras izpētes vai testēšanas koordinēšana<br>4.7.6. Paraugu ņemšana<br>4.7.7.1. Darbs ar priekšmetiem |
| 5.5. Izmeklēšanas procesi                                 | 3.5. Pieraksti<br>3.10. Metodes un metožu validācija<br>4.8.1. Interpretēšana                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                   |
| 5.6. Izmeklēšanas rezultātu kvalitātes nodrošināšana      | 3.10. Metodes un metožu validācija<br>4.7.5. Kritisko konstatējumu pārbaude<br>4.7.7.2. Rezultātu derīguma nodrošināšana                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| 5.7. Pēcizmeklēšanas procesi                              | 4.8.2. Salīdzinošā pārbaude<br>4.8.3. Kompetence                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| 5.8. Rezultātu ziņošana                                   | 4.4.3. Noziedzīga nodarījuma vietas izpēte<br>4.6. Noziedzīga nodarījuma vietā iegūto rezultātu un novērojumu interpretēšana un ziņošana<br>4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| 5.9. Rezultātu sniegšana                                  | 4.9. Atzinums par izpētēm/testiem, tostarp rezultātu interpretācija                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |



## D pielikums. ISO/IEC 17025 izmantošana situācijās, kad izpētes/testi ir inspicēšanas darbības sastāvdaļa

Tiesu ekspertīzes process (kā izklāstīts šajā dokumentā) ietver vairākus posmus – no sākotnējās apspriedes par noziedzīga nodarījuma vietas apmeklēšanu līdz pat ziņošanai par laboratorijas vidē veiktajām izpētēm/testiem. Akreditācijas iestādes dažādām tiesu ekspertīzes procesa daļām ir izvēlējušās akreditācijas programmas, kas izstrādātas, pamatojoties uz ISO/IEC 17020 un/vai ISO/IEC 17025. Attiecīgi vienu un to pašu darbību, kas veikta noteiktā tiesu ekspertīzes procesa posmā, dažādas akreditācijas iestādes var novērtēt, izmantojot dažādus standartus, un vienu un to pašu darbību viena un tā pati akreditācijas iestāde var novērtēt saskaņā ar dažādiem standartiem atkarībā no tā, kurā vispārējā tiesu ekspertīzes procesa posmā tā notiek, piemēram, noziedzīga nodarījuma vietā vai laboratorijā veiktas asins ķīmiskās analīzes. Tāpēc, lai nodrošinātu, ka visas darbības ir vienādi uzticamas neatkarīgi no tā, kurā tiesu ekspertīzes procesa īstenošanas posmā tās tiek veiktas, vai neatkarīgi no tā, ka tās ir akreditējušās dažādas akreditācijas iestādes, izmantojot dažādus standartus, ir nepieciešamas konsekvantas prasības. Šā dokumenta piemērošanas jomas sadaļā ir norādīts, ka izpētes/testus, kas ir noziedzīga nodarījuma vietas izmeklēšanas procesa sastāvdaļa, veic saskaņā ar dokumentētām procedūrām, un ISO/IEC 17020 var ietvert šīs procedūras, ar nosacījumu, ka ir izvērtēti attiecīgie ISO/IEC 17025 punkti. Izpētes vai testēšanas darbības, kuras varētu veikt noziedzīga nodarījuma vietā, ir, piemēram, ķermeņa šķidrumu noteikšana un izņemšana, apavu nospiedumu vai pirkstu pēdu apstrāde un asins pēdu analīzes noteikšana. Turpmāk sniegtajā tabulā ir izklāstītas galvenās attiecīgās ISO/IEC 17025 jomas, kas būtu jāievēro tiesu ekspertīzes vienībai, ja tā veic izpētes/testus kā inspicēšanas darbības daļu.

| Jautājums                                    | ISO/IEC 17025-2017:2015<br>atsauce | Piezīmes                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
|----------------------------------------------|------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Mērījumu rezultātu metroloģiskā izsekojamība | 6.5.                               | Tā būtu jāizvērtē attiecībā uz attiecīgo iekārtu un saistībā ar references kolekcijām un datubāzēm, ko izmanto identifikācijas, salīdzināšanas un/vai interpretācijas nolūkos.                                                                                                                                                                                                                |
| Metožu validācija                            | 7.2.2.                             | Neatkarīgi no tā, kurā tiesu ekspertīzes procesa posmā tiek veiktas izpētes/testi, ir nepieciešami dati, kas pamatotu šo izpēšu/testu atbilstību mērķim. To darot, ir jānovērtē faktori, kas varētu ietekmēt rezultātu, piemēram, vides, kurā tiek veiktas izpētes/testi, ietekme, un jāsaprot paņēmiena ierobežojumi, piemēram, iespējami kļūdaini pozitīvi vai kļūdaini negatīvi rezultāti. |
| Rezultātu derīguma nodrošināšana             | 7.7.                               | Ir jānosaka mehānismi, ar kuriem tiek nodrošināta metodes pastāvīga piemērotība un iespēja organizācijai to īstenot. Neatkarīgs apliecinājums, kas parāda procedūras piemērotību, ir piedalīšanās pieejamajās prasmes pārbaudēs vai kopīgu uzdevumu izstrāde.                                                                                                                                 |

|                                      |      |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
|--------------------------------------|------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Tehniskie līdzekļi un vides apstākļi | 6.3. | Izpētēm/testiem izmantojamie tehniskie līdzekļi nedrīkst negatīvi ietekmēt rezultātu derīgumu. Proti, jāizvērtē piekļuve un piesārņošanas novēršana/vadība, tostarp savstarpēja piesārņošanās noziedzīga nodarījuma vietā un starp dažādām vietām. Vides apstākļu ietekmi uz izpētēm/testiem gan laboratorijā, gan noziedzīga nodarījuma vietā ir jāizprot tā, ka tiek izvērtēti atbilstoši ietekmes mazināšanas apsvērumi / jebkādi ierobežojumi. |
| Mērījumu nenoteiktības novērtēšana   | 7.6. | Jānosaka faktori, kas ietekmē mērījumu nenoteiktību, un jāveic to novērtējums.                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     |